

195931

**İLKÖĞRETİM OKULLARINDA
ÖĞRETMENLERE YÖNELİK
OKUL -TEMELLİ HİZMETİÇİ
EĞİTİM ETKİNLİKLERİNİN
DEĞERLENDİRMESİ**

**Mürşide DEMİRKOL
(Yüksek Lisans Tezi)**

Eskişehir – 2004

**Anadolu Üniversitesi
Merkez Kütüphanesi**

**İLKÖĞRETİM OKULLARINDA ÖĞRETMENLERE
YÖNELİK OKUL -TEMELLİ HİZMETİÇİ EĞİTİM
ETKİNLİKLERİNİN DEĞERLENDİRMESİ**

Mürşide DEMİRKOL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eğitim Bilimleri (Eğitim Programları ve Öğretim) Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Bekir ÖZER

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Şubat 2004

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Mürşide DEMİRKOL'un, "İlköğretim Okullarında Öğretmenlere Yönelik Okul-Temelli Hizmetçi Eğitim Etkinliklerinin Değerlendirmesi" başlıklı tezi 26/02/2004 tarihinde, aşağıda belirtilen jüri üyeleri tarafından Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Programı yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

	Adı-Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	: Prof.Dr. Bekir ÖZER	
Üye	: Prof.Dr. Şefik YAŞAR	
Üye	: Yrd.Doç.Dr.Kiyem SELVİ	

Prof.Dr. İlknur KEÇİK
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZÜ

İLKÖĞRETİM OKULLARINDA ÖĞRETMENLERE YÖNELİK OKUL-TEMELLİ HİZMETİÇİ EĞİTİM ETKİNLİKLERİNİN DEĞERLENDİRMESİ

Mürşide DEMİRKOL

Eğitim Bilimleri (Eğitim Programları ve Öğretim) Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Şubat 2004

Danışman: Prof. Dr. Bekir Özer

Eğitimde belirlenen amaçlara ulaşmada birçok etken söz konusudur. Bu etkenler içinde ilk sırada öğretmenler gelmektedir. Değişen ve gelişen koşullar ışığında öğretmenlerin sürekli ve sistemli bir biçimde mesleki gelişimlerini sürdürmeleri gerekmektedir. Öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin sağlanmasında hizmetiçi eğitimin önemli bir yeri vardır. Uygulanan hizmetiçi eğitim etkinliklerinin daha etkili ve verimli olması için öğretmenin sınıfından ve okulundan uzaklaşmadan mesleki gelişimini sürdürmesi gerekmektedir. Bu da okul-temelli hizmetiçi eğitimle sağlanmaktadır. Okul-temelli hizmetiçi eğitim, okulların kendi çalışanları için planlayıp, uyguladıkları ve değerlendirdikleri bir eğitimidir. Amacı, okul çalışanlarının özellikle de öğretmenlerin iş başından uzaklaşmadan ve tümüyle gereksinimlerine yönelik olarak yapılacak hizmetiçi eğitim etkinlikleriyle mesleki gelişimlerini daha iyi düzeylere çıkarmaktır.

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim okullarında öğretmenlere yönelik olarak gerçekleştirilen okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinliklerini değerlendirmektir.

Araştırmanın çalışma evrenini, Eskişehir il merkezindeki tüm ilköğretim okulları oluşturmuştur. Bu çalışma evreninden 42 ilköğretim okulu örneklem olarak seçilmiştir. Tarama niteliğinde bir model kullanılarak gerçekleştirilen bu araştırmanın verileri, okul yöneticilerinin görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmada toplanan verilerin çözümlenmesinde istatistiksel teknik olarak sayı ve

yüzde dağılımından yararlanılmış, çözümlenmeler SPSS 11.0 (Statistical Package for the Social Sciences) bilgisayar paket programı ile yapılmıştır.

Araştırma sonucunda, ilköğretim okullarında daha çok kurs ve seminerlere yer verildiği ortaya çıkmıştır. Yapılan etkinliklerin büyük bir bölümünün 10 saatten az ve “yılda 1-2 kez” yapıldığı ortaya çıkmıştır. Hizmetiçi eğitim etkinlikleri en çok öğretim yılı başında ve sonunda yapılmaktadır. İlköğretim okullarında eğitim gereksinimi belirleme çalışmaları –tam olarak düzenli olmasa da- yapıldığı anlaşılmıştır. Gereksinim belirlemede en çok öğretmenlerle görüşme yapma tekniği kullanıldığı belirlenmiştir. İlköğretim okullarında hizmetiçi eğitim planları büyük ölçüde yıllık olarak yapılmaktadır. Ayrıca, hizmetiçi eğitim planlarının hazırlanması ve hizmetiçi eğitim etkinliklerinin yürütülmesi okul yöneticilerince gerçekleştirilmektedir. Öğretmenlerin katıldıkları okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinlikleri ile ilgili herhangi bir kayıt tutulmamaktadır. Okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinliklerinde üniversite öğretim üyeleri, okul yönetici ve öğretmenlerinden yararlanılmaktadır. Hazırlanan okul-temelli hizmetiçi eğitim programları yazılı olarak hazırlanmakta, ancak programda eğitim gereksinimi, öğretme durumlarına ve değerlendirme bilgilerine hiç yer verilmemektedir. Ayrıca, okul-temelli hizmetiçi eğitim programlarının uygulanması sonucunda öğretmenlerin başarılarının değerlendirilmediği ve programın sonunda başarı ya da katılım belgesi verilmediği belirlenmiştir. Okul-temelli hizmetiçi eğitim programlarını geliştirmeye dönük çalışmaları ise ilköğretim okullarının ancak yarısının yaptığı anlaşılmıştır.

Sonuç olarak, ilköğretim okullarında okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinlikleri tür, sıklık ve süre bakımından düşük düzeyde, yoğunluk ve zaman bakımından ise çok kısıtlı olarak gerçekleştirilmesi, bunun yanı sıra eğitim gereksinimlerini belirleme, eğitimi planlama, program hazırlama, eğitimi yürütme ve eğitimi değerlendirmeye yönelik çalışmaların yüzeysel olarak yapılması nedeniyle okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinliklerinin yeterli düzeyde yapılmadığı yargısına ulaşılmıştır.

ABSTRACT

THE EVALUATION OF SCHOOL-BASED IN-SERVICE TRAINING ACTIVITIES FOR TEACHERS IN PRIMARY SCHOOLS

Mürşide DEMİRKOL

Anadolu University Graduate School of Educational Sciences
Department of Educational Sciences Curriculum and Instruction Program

February 2004

Supervisor: Prof. Dr. Bekir ÖZER

A lot of factors are important in education in order to reach the determined goals. Because of the changing conditions, teachers should carry on their professional development permanently or systematically. Professional development of teachers can be provided with the help of in-service training activities. One of the principles of in-service training requires teachers to carry on their professional development without leaving their classes or schools. This can be provided with the help of the school-based in-service training. School-based in-service training is the training that is planned, applied and evaluated by the schools for their staff. The purpose of this training is to improve the professional development of the school's staff, especially teachers, through in-service training activities that are completely directed to their needs.

The purpose of this study is to evaluate school-based in-service training activities that are done for teachers in primary schools.

The study was conducted for all of the primary schools in the city center of Eskişehir. 42 primary schools were chosen among them as a sample. The data of the study were collected from school administrators using survey method by means of an interview form. In the present study, as a statistical technique, numbers and percentages were used in data analysis, and the data was analyzed using SPSS 11.0 (Statistical Package for the Social Sciences) computer program.

The results of the study showed that primary schools held courses and seminars for teachers. The time spent on these activities was less than 10 hours. In-service training activities mostly held at the beginning and at the end of the year. All of the activities were held once or twice in a year. Although the assessment of teachers' needs for in-service training in primary schools was not regular enough, it was found that such studies for needs assessment were done in schools. In addition, it was found out that interview method was mostly used in needs assessment of teachers. Another finding of the study showed that the planning of in-service training in primary schools was mostly prepared yearly. Furthermore, planning of in-service training and maintaining in-service training activities was realized by school administrations. According to another finding of this study, schools did not keep any record of activities related to school-based in-service training in which teachers took part. In the school-based in-service training activities, lecturers, school administrators, and teachers took part in. School-based in-service training activities were prepared as a written document, but information about program needs for training, training conditions, and evaluation of in-service training program was not mentioned. In addition, it was found out that teachers' success at the end of the school-based in-service training was not evaluated, and they were not given any certificates at the end of the program. On the other hand, it was understood that studies for improving school-based in-service training programs were only done by half of the primary schools.

As a result, in primary schools school-based in-service training activities were done low level according to type, frequency and period, also they were done very restricted according to density and time. In addition, it was found out that because of doing studies like determination of necessities in education, planning education, preparing curriculum, carrying out education and evaluating education superficially school-based in-service training activities can not be done adequately.

ÖNSÖZ

Eğitimin nitelikli olmasında ve okulların başarısında öğretmenlerin mesleki yönden gelişmeleri önemli bir noktadır. Öğretmenlerin mesleki gelişimlerini sürekli ve sistemli bir biçimde sürdürmeleri hizmetiçi eğitim ile sağlanmaktadır. Hizmetiçi eğitim birçok biçimde sürdürülebilmektedir. Türkiye’de 1990’lı yıllardan itibaren öğretmenlere yönelik hizmetiçi eğitim etkinliklerini geliştirici çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalar içerisinde okul-temelli hizmetiçi eğitimin önemli bir yeri vardır.

Bu araştırma ile ilköğretim okullarında öğretmenlere yönelik okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinliklerini değerlendirmek amaçlanmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçların, Milli Eğitim Bakanlığı Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı ve Milli Eğitim Müdürlüğü ilgilileri ve okul yöneticileri için okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinliklerinin geliştirilmesinde yararlanılabilecek önemli bir kaynak olacağı umulmaktadır. Ayrıca, araştırma sonuçlarının okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinlikleri düzenlemekle sorumlu olan ilköğretim okulu yöneticileri ile bu alanda çalışan araştırmacılara da yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın planlanması ve gerçekleştirilmesinde çok sayıda kişinin yardımları ve desteği olmuştur. Öncelikle danışmanım Sayın Prof. Dr. Bekir ÖZER’e aydınlanma yolunda her an yol gösterdiği için sonsuz teşekkür ederim. Lisans ve yüksek lisans eğitimim süresince beni yetiştiren Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümündeki tüm hocalarıma içtenlikle teşekkür ederim. Görüşme için zaman ayıran, sorularımı yanıtlayan okul yöneticilerine teşekkür ederim. Dostlarım Dilruba KÜRÜM’e, Ahu ÇINAR BOZ’a ve Tuba YÜRÜR’e bu araştırmanın başlangıcından itibaren beni dinledikleri, destekledikleri ve yüreklendirdikleri için teşekkür ederim.

Son olarak varlıklarından güç aldığım, doğduğumdan itibaren bana keşfetme, öğrenme ve büyüme olanağı tanıyan babam Emin DEMİRKOL'a, annem Döne DEMİRKOL'a, kardeşlerim Ülkü DEMİRKOL ve İlhami Murat DEMİRKOL'a sonsuz teşekkür ederim.

Eskişehir, Şubat 2004

Mürşide DEMİRKOL

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vii
ÖZGEÇMİŞ.....	ix
İÇİNDEKİLER.....	x
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xiii
BÖLÜM	
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Mesleki Gelişim.....	2
1.2. Hizmetiçi Eğitim.....	3
1.3. Öğretmenlerin Hizmetiçi Eğitimi.....	5
1.3.1. Öğretmenlerin Hizmetiçi Eğitimini Gerekli Kılan Etkenler.....	5
1.3.2. Öğretmenlere Yönelik Hizmetiçi Eğitimin Amaçları.....	7
1.3.3. Öğretmenlerin Hizmetiçi Eğitim Etkinlikleri	8
1.4. Türkiye’ de Öğretmenlerin Hizmetiçi Eğitimi	9
1.4.1. Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı	9
1.4.2. Hizmetiçi Eğitimin Yasal Dayanakları.....	11
1.4.3. Gerçekleştirilen Hizmetiçi Eğitim Etkinlikleri.....	15
1.5. Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim.....	16
1.5.1. Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitimin Amacı.....	17
1.5.2. Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitimin Önemi.....	18
1.5.3. Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitimin Türleri.....	19

1.5.4.Çeşitli Ülkelerdeki Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Uygulamaları.....	21
1.6. Sorun.....	25
1.7. Amaç.....	27
1.8. Önem.....	28
1.9. Sayıltılar.....	29
1.10. Sınırlılıklar.....	29
1.11. Tanımlar.....	29
2. YÖNTEM.....	31
2.1. Araştırma Modeli.....	31
2.2. Evren.....	31
2.3. Örneklem.....	31
2.4. Verilerin Toplanması	34
2.5. Verilen Çözümlemesi.....	35
3. BULGULAR VE YORUMLAR.....	36
3.1. Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Etkinliklerinin Türleri, Sıklığı, Süresi, Yoğunluğu ve Zamanı.....	36
3.1.1. Hizmetiçi Eğitim Etkinliklerinin Türleri ve Sıklıkları.....	36
3.1.2. Hizmetiçi Eğitim Etkinliklerinin Süresi.....	37
3.1.3. Hizmetiçi Eğitim Etkinliklerinin Yoğunluğu.....	38
3.1.4. Hizmetiçi Eğitim Etkinliklerinin Yapıldığı Zamanlar.....	39
3.2. Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Etkinliklerinin Planlanması, Yürütülmesi ve Değerlendirilmesi.....	39
3.2.1. Hizmetiçi Eğitim Gereksinimlerinin Belirlenmesi.....	40
3.2.2. Hizmetiçi Eğitim Etkinliklerinin Planlanması.....	42
3.2.3. Hizmetiçi Eğitim Programının Hazırlanması.....	45
3.2.4. Hizmetiçi Eğitim Etkinliklerinin Yürütülmesi.....	47

3.2.5. Hizmetiçi Eğitim Etkinliklerinin	
Değerlendirilmesi.	50
3.3. Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitimle İlgili Sorunlar.....	53
3.4. Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitimin Geliştirilmesine	
Dönük Öneriler.....	54
4. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	55
4.1. Sonuç.....	55
4.2. Öneriler.....	58
EKLER	
1. “İLKÖĞRETİM OKULLARINDA ÖĞRETMENLERE	
YÖNELİK OKUL-TEMELLİ HİZMETİÇİ EĞİTİM	
ETKİNLİKLERİNİN DEĞERLENDİRMESİ”	
ARAŞTIRMASI GÖRÜŞME FORMU.....	61
2. MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ İZİN YAZISI.....	70
3. ÖRNEKLEME GİREN İLKÖĞRETİM	
OKULLARININ EĞİTİM BÖLGELERİNE GÖRE	
DAĞILIMI.....	71
KAYNAKÇA.....	73

ÇİZELGE LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
ÇİZELGE	
1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	32
2. Örneklemdeki Okulların ve Yöneticilerinin Özellikleri.....	33
3. Gerçekleştirilen Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Etkinliklerinin Türleri ve Sıklıkları.....	37
4. Gerçekleştirilen Kurs, Seminer ve Konferans Gibi Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Etkinliklerinin Ortalama Süresi.....	38
5. Gerçekleştirilen Kurs, Seminer ve Konferans Gibi Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Etkinliklerinin Ortalama Düzenlenme Yoğunluğu.....	38
6. Gerçekleştirilen Kurs, Seminer ve Konferans Gibi Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Etkinliklerinin Yapılma Zamanı.....	39
7. Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Etkinliklerinde Eğitim Gereksinimlerinin Belirlenme Durumu.....	40
8. Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Etkinliklerinde Eğitim Gereksinimlerini Belirleme Çalışmalarının Niteliği.....	41
9. Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Etkinliklerinde Eğitim Gereksinimlerinin Belirlenmesinde Yararlanılan Teknikler.....	41
10. Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Etkinlikleri İle İlgili Plan Yapılma Durumu.....	42
11. Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Etkinlikleri İle İlgili Yapılan Planların Süresi.....	43
12. Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Etkinlikleri İle İlgili Planların İçerdiği Bilgiler.....	44

13.	Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Etkinlikleri İle İlgili Kararların Alınmasında ve Hizmetiçi Eğitim Planının Hazırlanmasında Görev Alanlar.....	45
14.	Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Programının Yazılı Olarak Hazırlanması.....	45
15.	Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Programında Yer Verilen Bilgiler.....	46
16.	Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Etkinliklerini Yürütenler.....	47
17.	Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Etkinlikleri İle İlgili Her Bir Öğretmen İçin Kayıt Tutulma Durumu.....	48
18.	Okul-Temelli Hizmetiçi Etkinlikleri İçin Destek Alınan Kaynaklar.....	48
19.	Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Programlarına Katılacak Öğretmenlerin Seçilme Yöntemi.....	49
20.	Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Etkinliklerinde Eğitim Araçlarından Yararlanma Durumu.....	50
21.	Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Programlarının Uygulanması Sonunda Öğretmenlerin Başarılarının Değerlendirilmesi Durumu.....	50
22.	Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Programlarına Katılan Öğretmenlere Katılım ya da Başarı Belgesi Verilme Durumu.....	51
23.	Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Programları Uygulandıktan Sonra Programları Geliştirmeye Dönük Çalışma Yapılma Durumu.....	52
24.	Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Programlarıyla İlgili Öğretmenlerin Görüşlerinin Alınması.....	52
25.	Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Etkinlikleri İle İlgili Belirgin Olarak Görülen Sorunlar.....	53

Birinci Bölüm

GİRİŞ

Yirmi birinci yüzyılda eğitim alanında hızlı bir değişme ve gelişme yaşanmaktadır. Bilgi üretimi ve dağıtımındaki hızlı gelişmeler ve eğitim teknolojilerinin artan çeşitliliği eğitim sürecinde temel değişikliklere yol açmıştır. Eğitim, bilginin beyinlere yüklendiği bir süreçten yaşam içinde kullanımına dönüşmüştür. “Öğretme” kavramı yerini “öğrenme” kavramına bırakmıştır. Eğitim sisteminden beklenen, düşünen, etkin, yaratıcı, üretken, sorgulayan bireyler yetiştirmektir (Özgüven, 2000). Okullar da bu sonuçlardan etkilenmiştir. Okulların kavramsal yapısı içine, öğrencilerin gereksinimlerine yanıt verebilmek, eğitimin niteliğini geliştirmek ve öğrenci başarısını artırmak yoğun biçimde girmiştir. Bu değişen ve gelişen yapı, beraberinde okul toplumunu oluşturan tüm bireylerin sürekli bir gelişim anlayışına sahip olmalarını gerektirmektedir (EARGED, 1999b).

Eğitim sektörünün en temel ögesi olan öğretmenlerin bu değişikliklere uyum göstermeleri beklenmektedir. Yeni kuşaklar yetiştirmede büyük sorumluluğu olan öğretmenlerin değişen koşullara uyum sağlamada gelişmeye gereksinimleri vardır. Bu da onların hizmet içinde sürekli geliştirilmeleriyle sağlanabilmektedir (Erten, 2000, s.25). Bu gelişimde hizmetiçi eğitimin önemli bir yeri vardır.

Bugün bütün dünyada okulların hedeflerine ulaşmasında ve öğretmenlerin mesleki gelişimlerini sağlamada hizmetiçi eğitim daha çok önem kazanmıştır. Türk eğitim sisteminde de öğretmenlerin mesleki gelişimini sağlamada hizmetiçi eğitime önem verilmektedir. Ancak, Türkiye’de hizmetiçi eğitimin geleneksel bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. Eğitim etkinlikleri genellikle belirli zamanlarda, belirli yerlerde, belirli kişilere eğitimler verilmesiyle gerçekleştirilmektedir. Bu yönüyle merkezi bir anlayış söz konusudur. Bununla

birlikte özellikle 1990'lı yıllardan itibaren Türk eğitim sistemindeki önemli değişiklikler hizmetiçi eğitim anlayışına da yansımıştır. Milli Eğitim Bakanlığının (MEB, 1993) 1993/2 sayılı genelgesiyle öğretmenlerin hizmetiçi eğitiminin yerelleştirilmesi konusunda önemli bir adım atılmıştır. Buna dayalı olarak, bugün illerde öğretmenler için çeşitli hizmetiçi eğitim etkinlikleri düzenlenmeye başlanmıştır. Bu da öğretmenlerin mesleki gelişimleri bakımından büyük önem taşımaktadır.

1.1. Mesleki Gelişim

Özer (2002b) mesleki gelişimi, “öğretmenlerin mesleğe girişlerinden emekli oluncaya dek işlerini en etkili biçimde yürütmeleri için gerekli olan yeterliliklere her zaman sahip olma süreci” olarak tanımlamıştır. Mesleki gelişimin kapsamına öğretmenlerin eğitime yaklaşımları ve alanlarındaki öğretimlerini etkileyen genel eğitim, bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi girmektedir.

Öğretmenlerin niteliğinin artmasında hizmetöncesi öğretmen eğitimi programları önemli ancak tek başına yeterli olmamaktadır. Günümüzde birçok alandaki hızlı değişim, öğretmenlerin hizmetöncesinde kazandıkları bilgi ve becerilerin güncelliğini yitirmesine neden olmaktadır. Bunun sonucu olarak öğretmenlerin görev yaptıkları sürece mesleki gelişim etkinliklerini gerçekleştirmeleri gerekmektedir (Özer, 2002b).

Öğretmenlerin mesleki gelişimleri, öğretmenlerin kendilerinin gerçekleştirdiği etkinlikler ve resmi merkezi ve yerel eğitim örgütlerince düzenlenen hizmetiçi eğitim programlarıyla sağlanmaktadır. Bu etkinliklerle öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin sürekli ve düzenli bir biçimde gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır (Özer, 2002b).

Öğretmenlerin mesleki gelişimlerini sağlayan hizmetiçi eğitim programları Milli Eğitim Bakanlığının yanı sıra il milli eğitim müdürlüklerince yerel düzeyde ve okul müdürlüklerince de okul-temelli olarak gerçekleştirilmektedir.

1.2. Hizmetiçi Eğitim

Taymaz (1997, s.4) genel anlamda hizmetiçi eğitimi “özel ve tüzel kişilere ait işyerlerinde belirli bir maaş ya da ücret karşılığında işe alınmış ve çalışmakta olan bireylerin görevleri ile ilgili gerekli bilgi, beceri ve tutumları kazanmalarını sağlamak için yapılan eğitim” olarak tanımlamıştır. Canman (1995, s.85) da hizmetiçi eğitim kavramını

kamu hizmeti görevlilerinin hizmete yatkınlığını sağlamayı, verimlilik düzeylerini yükseltmeyi, gelecekteki görev ve sorumluluklarını daha iyi yerine getirebilmeleri için onların bilgi, deneyim ve becerilerini artırmayı amaçlayan eğitim etkinliklerinin tümü

biçiminde açıklamıştır. Yapılan tanımlara dayalı olarak, hizmetiçi eğitim iş yaşamında etkili ve verimli olma gereksiniminin sonucu ortaya çıkan bir eğitimidir.

Hizmetiçi eğitimde temel amaç, değişen ve gelişen eğitim anlayışı doğrultusunda çalışanlara gerekli bilgi, beceri ve davranışları kazandırmaktır. Hizmetiçi eğitimin şu amaçlarla gerçekleştirildiği söylenebilir (Aytaç, 2000, s.67):

- Göreve yeni başlayan personelin kuruma uyumunu sağlama.
- Kurumun amaç, ilke ve politikalarını bir bütünlük içinde kavratacak becerileri kazandırma.
- İşin gerektirdiği temel meslek becerilerini kazandırma ve eksik kalan noktaları tamamlama.
- İstekli ve yetenekli personelin üst kademelere yükselmelerini sağlama.
- Personelin bilim ve teknolojiye meydana gelen gelişmelere uyumlarını sağlama.
- Kurumun ürettiği ürünün (mal, hizmet vb.) nitelik, nicelik ve verimliliğini artırma.
- Üretim ve pazarlama aşamasında hata ve kazaları azaltma.

Hizmetiçi eğitim, temelde gereksinimlere dayalı bir eğitim olup planlı, düzenli bir eğitimidir. Yetişkinlere yönelik olan hizmetiçi eğitim, işlevsel bir nitelik taşır.

Hizmetiçi eğitim programları, katılımcıların görüşlerinin alınmasını ve zamanın çok iyi kullanılmasını gerektiren programlardır (Taymaz, 1997).

Hizmetiçi eğitim, uygulama zamanlarına ve genel amaçlarına göre değişik türlerde yapılmaktadır. Bunların başlıcaları şöyle sıralanabilir (Taymaz, 1997, ss.8-9):

- *Oryantasyon Eğitimi:* Kuruma yeni gelen personelin kurumun amaç ve politikasını, yapısını, kendi görev, yetki ve sorumluluklarını tanımalarını ve işe uyumlarını amaçlayan eğitimidir.
- *Temel Eğitim:* Kuruma yeni gelen personelin görevinin gerektirdiği bilgi, beceri ve tutumları kazandırmayı amaçlayan eğitimidir.
- *Geliştirme Eğitimi:* Kurumda çalışan personelin kendi alanıyla ilgili gelişme ve yenilikler konusunda bilgilendirilmesini içeren eğitimidir.
- *Tamamlama Eğitimi:* Görev değişikliği yapılan personelin yeni görevinin gerektirdiği yeterlilikleri kazanması için uygulanan eğitimidir.
- *Yükseltme Eğitimi:* Kurumdaki personelin kadrolarındaki yükselme gereksinimlerini karşılamak üzere hazırlanan eğitimidir.
- *Özel Alan Eğitimi:* Personeli özel hizmetler için çeşitli alanlarda yetiştirmeyi amaçlayan eğitimidir.

Hizmetiçi eğitimin yönetici, personel ve örgüt açısından birçok yararı vardır. Bu yararlar, Tanyel'in (1999, s.22) Tortop'dan (1982) yaptığı alıntıya göre şöyle sıralanabilir: Hizmetiçi eğitimle kurumda çalışan personelin işinde hata yapma oranı azalır, iş verimi ve morali yükselir. Böylelikle kurumda huzurlu bir çalışma ortamı sağlanmış olur. Hizmetiçi eğitim, personelin kendine güveninin artmasına, işini doğru, hatasız ve hızlı yapmasına yol açar. Bu olumlu sonuç kurumda üretilen hizmetin kalitesini ve verimini artırmaktadır. Bunların yanı sıra, hizmetiçi eğitimler örgütsel açıdan da yararlılık sağlamaktadır. Hizmetiçi eğitim yoluyla örgütte verimin yükselmesi, daha az zamanda, daha az para, işgücü ve malzeme harcanarak daha çok kazanç elde etmeye olanak vermektedir.

1.3. Öğretmenlerin Hizmetiçi Eğitimi

Budak (1998, s.36), öğretmenlere yönelik hizmetiçi eğitimi

ülkenin eğitim felsefesinde öngörülen niteliklerin gençlere kazandırılması yönünde gerekli bilgi, beceri, tutum ve alışkanlıklar ile bilimsel ve sosyo-ekonomik gerçekler ışığında eksikliği kanıtlanan mesleki bilgi, beceri, tutum ve alışkanlıkların öğretmenlere kazandırılmasını hedefleyen süreçlerin bütünü

olarak tanımlamıştır.

Hizmetiçi eğitim etkinlikleri öğretmenin mesleki yeterliliğinin artırılmasının yanı sıra onlara iş doyumunu ve özgüveni de sağlar. Bu etkinlikler öğretmene coşku ve çalışma isteği kazandırır, onu mesleğe güdüler (Alıcıgüznel, 1999, s.47). Bu nedenle, öğretmenlere her düzeyde hizmetiçi eğitim programları düzenlenmeli ve bu programlar sayıca artırılmalıdır. Özellikle eğitim sistemindeki gelişmelere bakıldığında, bu gelişmelerin öğretmen rollerini de etkilediği görülmektedir. Öğretmenin değişen rollerinden bazıları şunlardır (Bağcı ve Şimşek, 2000, s.10): Öğretmen, yeniliklere açık olmalı, programların planlanmasına ve geliştirilmesine katılmalı, eğitim sürecinde son ürünün öğrenci davranışlarının değiştirilmesi olduğuna inanmalı, öğrenmeyi kolaylaştırmalı, çocukların davranış biçimlerini değiştirmeye öncelik vermeli, öğretimde iyi öğretim kaynaklarını kullanmalı, sorun çözebilen ve hızlı değişimlere uyum sağlayabilen bireyler yetiştirmeli, konusunda bilgilerini güncelleştirmelidir.

Öğretmenlerin bu yeni rollerini kazanmalarında hizmetöncesi eğitim önemli fakat tek başına yeterli değildir. Öğretmenlerin hizmetöncesinde aldıkları eğitimin mutlaka hizmetiçi eğitimle desteklenmesi gerekmektedir.

1.3.1. Öğretmenlerin Hizmetiçi Eğitimini Gerekli Kılan Etkenler

Yaşamının büyük bir bölümünü meslekte geçiren öğretmenler bu süre içinde eğitim sistemindeki değişim ve gelişimlere ayak uydurmak durumundadırlar. Öğretmenler eğitim sistemine ancak hizmetiçi eğitimle uyum sağlayabilirler.

Öğretmenlerin hizmetiçi eğitimini gerekli kılan etkenler ise şöyle sıralanabilir (Özyürek, 1981, ss.14-16; MEGSB, 1988, ss.32-34):

- *Bilimdeki değişmeler:* Bilim ve teknolojideki ilerlemeler, her meslekte olduğu gibi öğretmenlik alanına da yeni bilgi, teknik ve araçlar getirmektedir. Bunun sonucu olarak, öğretmenlerin hizmetöncesi eğitimlerinde edindikleri bilgiler büyük ölçüde güncelliğini yitirmiştir. Öğretmenler, bugünkü öğretmen eğitimi programlarındaki bilgilerin önemli bir bölümünü ise hizmetöncesi eğitimlerinde edinmemişlerdir. Öğretmenlerin mesleki gelişimlerini tamamlamaları hem kendileri hem de yetiştirdikleri öğrencilere daha yararlı olmaları açısından zorunludur.
- *Toplumdaki değişmeler:* Toplumun sosyal ve ekonomik yapısındaki gelişme ve değişmelere uyum sağlayabilmek için bireylerin ömür boyu eğitime gereksinimi vardır. Bireylerin gereksinimlerini gidermede başlıca rol öğretmenlere düşmektedir.
- *Okullardaki değişmeler:* Okulların yapısındaki değişiklikler öğretmenleri değişik yetenek grubundaki öğrencilerle karşı karşıya bırakmaktadır. Bu durumda öğretmenler değişik okul sistemleri ve öğrencilerin gereksinimlerini karşılama ve sorunlarını çözmeleri konusunda bilgili olmalıdırlar.
- *Öğretmenlerin kendilerinin değişmeleri:* Öğretmenlerin görevlerindeki değişmeler beraberinde onların hizmetiçi eğitimden geçirilmelerini gerektirmektedir. Örneğin, öğretmenin bölüm başkanlığı ya da okul yöneticiliğine atanması, özel eğitim ya da rehberlik alanlarına yönelmesi durumlarında bu söz konusudur. Öğretmenler, hizmetiçi eğitim programlarına katılarak gerekli bilgi ve becerileri edinirler.
- *Öğretim süreçlerindeki değişmeler:* Öğretme-öğrenme sürecindeki yöntem, teknik araç ve gereçler zaman içinde değişmektedir. Öğretmenlerin öğretimi planlarken bunlardan nasıl yararlanacaklarını öğrenmeleri için hizmetiçi eğitimden geçmeleri gerekmektedir.

- *Çocuk gelişimi konusundaki ilerlemeler:* Tüm öğretmenler, hangi tür ve düzeydeki okulda görev yaparlarsa yapsınlar çocukların gelişimi konusundaki gelişmeleri ve araştırma sonuçlarını izlemelidirler. Çünkü öğretmenler öğrencilerini çok iyi tanımalıdırlar ki öğretme-öğrenme sürecini daha iyi planlayabilsinler.
- *Öğretmenlerin hizmetöncesi eğitimlerinden doğan eksikliklerini giderme:* Zaman zaman öğretmenlik yetişimine sahip olmayan kişilerin öğretmenliğe atanmaları gerçekleşmektedir. Bu durumda atanan bireylerin hizmet öncesinden gelen birtakım eksiklikleri ortaya çıkmaktadır. Bu eksiklikleri gidermede hizmetiçi eğitim önemli bir yere sahiptir.
- *İletişimdeki boşlukların doldurulması zorunluluğu:* Eğitim sistemlerinin geliştirilmesinde iletişim kopukluklarının giderilmesi için hizmetiçi eğitim programları bir araçtır. Geliştirilen programlarla uygulama arasındaki farklılıklar hizmetiçi eğitimle giderilebilir.

1.3.2. Öğretmenlere Yönelik Hizmetiçi Eğitimin Amaçları

Eğitim sisteminde istenen sonuçlara ulaşmak için, öğretmenlere kendilerini geliştirme olanağının verilmesi gerekmektedir. Çünkü öğretmenlik mesleği, devletin eğitim politikasını uygulamaya koyan ve bu politika doğrultusunda belirlenmiş olan insan tipinin yetiştirilmesi sorumluluğunu alan bir meslektir.

Öğretmenlere yönelik hizmetiçi eğitim etkinlikleri, temelde öğretimin genel ve özel amaçlarının geliştirilmesini, kullanılan öğretim kaynaklarının iyileştirilmesini, öğretim araçlarının geliştirilmesini, öğrenme atmosferinin ve koşullarının iyileştirilmesini ve öğretmenin performansının geliştirilmesini amaçlamaktadır (Harris, 1989).

Milli Eğitim Bakanlığında gerek öğretmenlere gerekse öteki çalışanlara yönelik hizmetiçi eğitim uygulamalarının genel amaçları şöyle sıralanabilir (MEGGSB, 1988, s.35):

- Hizmetöncesi eğitimden geçerek gelen personelin kuruma uyumunu sağlama.
- Personele Türk Milli Eğitiminin, okulun, derslerin amaçlarını bir bütünlük içinde kavrama ve yorumlamada ortak görüş, uygulamada birlik kazandırma.
- Mesleki yeterlilik açısından hizmetöncesi eğitimin eksikliklerini tamamlama.
- Eğitim alanındaki yeniliklerin, gelişmelerin gerektirdiği bilgi, beceri ve davranışları kazandırma.
- Personelin mesleki yeterlilik ve anlayışlarını geliştirme.
- İstekli ve yetenekli personelin, mesleklerinin üst kademelerine geçişlerini sağlama.
- Türk Milli Eğitim politikasını algılamada bütünlük kazandırma.
- Eğitime ilişkin temel ilke ve teknikleri uygulamada birlik sağlama.
- Eğitim sisteminin geliştirilmesine destek olma.

1.3.3. Öğretmenlerin Hizmetiçi Eğitim Etkinlikleri

Milli Eğitim Bakanlığı, personeline yönelik çeşitli hizmetiçi eğitim etkinlikleri düzenlemektedir. Bunlar şöyle gruplandırılmıştır (Bağcı ve Şimşek, 2000, s.11):

- Merkezi ve yerel hizmetiçi eğitim etkinlikleri
 - Kurslar
 - Seminerler
- Projeli hizmetiçi eğitim etkinlikleri
 - Önlisans eğitim programları
 - Lisans tamamlama eğitim programları
 - Yüksek lisans eğitimi programları
 - Öğretmenlik yetiştirme programları

Bilgisayar destekli eğitim programları

Yabancı dil eğitimi programları

Eğitim yönetimi programları

- Aday memurların eğitim programları
- Eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesine yönelik programlar
- Yurt dışı eğitim programları
- Milli eğitimi geliştirme projesi ile ilgili etkinlikler
- Milli eğitimi geliştirme programı
- Temel eğitim programları
- Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü etkinlikleri
- Mevzuat çalışmaları

1.4. Türkiye’de Öğretmenlerin Hizmetiçi Eğitimi

Türkiye’de öğretmenlerin hizmetiçi eğitimi belli yasal çerçeveler içerisinde, Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığınca çeşitli etkinliklerle gerçekleştirilmektedir.

1.4.1. Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı

Milli Eğitim Bakanlığında hizmetiçi eğitim etkinlikleri Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığınca yürütülmektedir. 3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanunda Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığının görevleri “bakanlık personelinin yurt içinde ve yurt dışında hizmetiçi eğitim yoluyla ve diğer usullerle yetiştirmeleri ile ilgili bütün görev ve hizmetleri yürütür” olarak belirtilmiştir (Şahin, 1999, s.222).

Hizmetiçi eğitim çalışmaları Türkiye’de 1960 yılında örgütlü olarak başlamıştır. Milli Eğitim Bakanlığında ilk olarak “Öğretmeni İş Başında Yetiştirme Bürosu” kurulmuş ve bu birim hizmetiçi eğitimden sorumlu olmuştur. 657 sayılı Devlet Memurları Yasasının yürürlüğe girmesinden sonra 1966 yılında Öğretmeni İş Başında Yetiştirme Bürosu bağımsız Eğitim Birimine dönüştürülmüştür. 1975 yılında ise Eğitim Birimi Müdürlüğü, Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığına dönüştürülmüştür (Bedük, 1997, s.7; Özyürek, 1981, s.52). 12 Eylül 1980 tarihinden sonra daire başkanlığından genel müdürlüğe dönüştürülen birim

1992'de 3797 sayılı yasayla yeniden daire başkanlığı olmuştur (Türk, 1999, ss. 176-177).

Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı, Bakanlık merkez örgütü birimleri ile işbirliği yaparak yıllık eğitim planı hazırlamaktadır. Her birim çalışanlarının eğitim gereksinimini, eğitim etkinliklerinin süresini, tarihini, yerini, öğretim programını, etkinlikte görev alacak öğretim elemanlarını ve etkinliğe kimlerin katılacağını Hizmetiçi Eğitim Daire Başkanlığına öneri olarak sunmaktadır. Bu öneriler öncelik sırasına göre değerlendirilerek yıllık eğitim planına alınmaktadır.

Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı başlıca şu işlevlere sahiptir (MEGSB, 1988, ss. 53-54):

- Eğitim örgütüne girmiş tüm çalışanları örgütten ayrılıncaya kadar hizmetiçi eğitimin kapsamında bulundurmak.
- Milli Eğitim Şûrası kararları ile belirlenen Türk eğitim sisteminin yeni modeline çalışanların uyumlarını sağlamak.
- Bilim ve uygulamadaki gelişmeler ışığında eğitimde ortaya çıkan yeni alanlara eleman yetiştirmek.
- Eğitim örgütünde görevli çalışanları belirlenen politikalar yönünde geliştirmek ve bütünleştirmek.
- Çalışanların hizmet içinde yenileşmesi, gelişmesi ve yükselmesini kurumsallaştırmak.
- Her tür hizmetiçi eğitim programlarının uygulanabilmesi için eğitim sisteminin olanaklarından yararlanılarak gerekli tesisleri kurmak.
- Hizmetiçi eğitimi her düzeyde planlamak, örgütlemek ve denetlemek.
- Hizmetiçi eğitim konusunda danışmanlık hizmeti vermek, hizmetiçi eğitim etkinliklerinde ilgili kuruluşlarla işbirliği yapmak.
- Hizmetiçi eğitime ilişkin temel ve uygulamalı araştırmalar yapmak.
- Araştırma ve değerlendirmelerin sonuçlarından yararlanarak hizmetiçi eğitim, program, yöntem ve araçlarını geliştirmek.
- Hizmetiçi eğitime katılanların kayıtlarını tutmak.

- Öğretmen ve eğitim uzmanlarının bilim, teknoloji, ekonomi ve iş yaşamındaki değişme ve gelişmelere uyumunu sağlamak amacıyla gerekli öğretimi ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak düzenlemek.

1.4.2. Hizmetiçi Eğitimin Yasal Dayanakları

Türkiye’de öğretmenlerin hizmetiçi eğitimleri çeşitli yasa, yönetmelik, genelge ve yönergelerle güvence altına alınmıştır. Hizmetiçi eğitimin önemini ve gereğini belirten yasa, etkinliklerin yürütülmesinde temel alınan başlıca yönetmelik, genelge ve yönergeler şunlardır:

- *657 sayılı Devlet Memurları Kanunu*

657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 78. maddesi

Mesleklerine ait öğrenimini bitirerek devlet memurluğuna alınmış ve asli memur olarak atanmış olanlar mesleklerine ait hizmetlerde yetiştirilmek, eğitilmek, bilgilerini artırmak veya staj yapmak üzere burs ya da sınavla iki yıla kadar yurt dışına gönderilirler.

derken, kurumların memurlarını hizmet içinde yetiştirme esaslarını kapsayan 214. madde ise, (Değişik:31/7/1970-1327/72 md)

Devlet memurlarının yetişmelerini sağlamak, verimliliğini artırmak ve daha ileriki görevlere hazırlamak amacıyla uygulanacak hizmetiçi eğitim, Devlet Personel Başkanlığı tarafından ilgili kurumlarla birlikte hazırlanacak yönetmelikler dahilinde yürütülür.

esasını getirmiştir. 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun (1965) 218. maddesi ise yurt dışında yetiştirmeye ilgilidir. Bu maddede “Devlet memurları, yabancı memleketlerin hizmetle ilgili kurumlarında veya yetiştirme eğitim merkezlerinde de yetiştirilebilirler.” denmektedir.

- *1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu*

24.6.1973-14574/1739 tarih ve sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun (1973) 48. maddesi, öğretmenlerin hizmet içinde yetiştirilmeleri ile ilgilidir. Yasanın bu maddesi şöyle belirlenmiştir:

Öğretmenlerin daha üst öğrenim görmelerini sağlamak üzere yaz ve akşam okulları açılır veya hizmet içinde yetiştirilmeleri amacıyla kurslar ve seminerler düzenlenir. Yaz ve akşam okulları öğretmen yetiştiren kurumlarca açılır; bunlara devam ederek yeterli krediyi dolduran öğretmenlere o kurumun belge veya diploması verilir. Milli Eğitim Bakanlığınca açılan kurs ve seminerlere devam edenlerden başarı sağlayanlara belge verilir. Bu belgelerin, öğretmenlerin atama, yükselme ve nakillerinde ne ölçüde ve nasıl değerlendirileceği yönetmelikle düzenlenir.

- *Aday Memurların Yetiştirilmesine Dair Genel Yönetmelik*

27/06/1983–18090 tarih ve sayılı Aday Memurların Yetiştirilmesine Dair Genel Yönetmelik (1983) aday memurların yetiştirilmesi için uygulanacak eğitim programlarını, eğitim sürelerini, eğitimlerde uygulanacak sınavları, sınav değerlendirme esaslarını ve ilgili öteki konuları belirlemek amacıyla düzenlenmiştir.

- *Devlet Memurları Yabancı Diller Eğitim Merkezi Yönetmeliği*

01/1974–14764 tarih ve sayılı yönetmeliğin (MEB, 2003a) 3. maddesinde Eğitim Merkezinin amacı, “kurumlarınca yabancı dil öğrenmeleri gerekli görülen personele yabancı dil öğrenme olanakları sağlamaktır” biçiminde açıklanmıştır.

- *Milli Eğitim Bakanlığı Hizmetiçi Eğitim Yönetmeliği*

Milli Eğitim Bakanlığınının 8.05.1995 tarih ve 22252 sayılı Hizmetiçi Eğitim Yönetmeliği (MEB, 1994) bulunmaktadır. Bu yönetmelik, bakanlığın merkez ve taşra örgütünde görevli çalışanların her türlü hizmetiçi eğitimlerini sağlamak amacıyla yapılacak eğitim etkinliklerinin amaçlarını, ilkelerini, planlamasını, uygulanmasını, değerlendirilmesini ve yönlendirilmesini kapsamaktadır.

- *Mahalli Hizmetiçi Eğitim Planlarının Hazırlanması Genelgesi*

Milli Eğitim Bakanlığınının 6.1.1993 tarih ve 1993/2 sayılı genelgesi yıllık “Mahalli Hizmetiçi Eğitim Planı” (MEB, 1993) hazırlanması ve

uygulanmasına ilişkin esasları kapsamaktadır. Hizmetiçi eğitim etkinliklerinin daha etkili ve yaygın bir biçimde yapılabilmesi ve öğretmeni görevinden ayırmadan işbaşında yetiştirmek için böyle bir düzenlemeye gidilmiştir. Bu genelgeyle İl Milli Eğitim Müdürlükleri, Milli Eğitim Bakanlığının buyruğunu beklemeden bir sonraki yıla ilişkin yerel hizmetiçi eğitim planı hazırlayıp Valilik Makamının onayından sonra Bakanlığa göndermekte ve daha sonra bu planı uygulamaya koymaktadırlar.

- *Zümre Öğretmenleri Kurullarının Hizmetiçi Eğitim İşlevi Genelgesi*

Milli Eğitim Bakanlığınca hizmetiçi eğitim gereksinimlerini belirlemek ve zümre öğretmenleri kurullarını “hizmetiçi eğitim odaklı” olarak yeniden düzenlemek, bu kurulları etkin ve verimli kılmak amacıyla 2002/18 sayılı genelge kapsamında çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Temel amaç, hizmetiçi eğitim sorunlarını yerinde belirlemek ve bu sorunları okul, eğitim bölgesi, ilçe ve il düzeyinde yapılacak çalışmalarla çözüme kavuşturaktır. Her tür ve düzeydeki okullarda oluşturulan Okul Zümre Kurulu, bu genelgeyle varolan görevlerinin yanı sıra zümreye katılan aday öğretmenlerin mesleğe uyum ve göreve hazırlanmaları konusunda bir işlev kazanmıştır. Kurulun bir başka görevi de, aday öğretmenlerin yanında zümreye değişik yükseköğrenim kaynaklarından katılan öğretmenlerin çeşitli konulardaki eğitim gereksinimlerini belirlemektir. Belirlenen eğitim gereksinimleri doğrultusunda okul düzeyinde hizmetiçi eğitim planının hazırlanması ve uygulanması öngörülmüştür. Bu çalışmalar okul, eğitim, bölge, ilçe ve il düzeyinde aşamalı olarak yürütülecektir. Her zümre kurulu yaptığı çalışmayı bir üst kurula iletcek böylece hizmetiçi eğitim çalışmalarının Türkiye profili çıkartılmış olacaktır. Okul, eğitim bölgesi, ilçe ve il düzeyinde zümre öğretmenleri kurullarınca hazırlanıp uygulanan hizmetiçi eğitim etkinliklerinden elde edilen verileri il milli eğitim müdürlükleri öğretmen yeterlilikleri, eğitim programlarının uygunluğu, eğitim araç-gereçlerinin yeterliliği ve genel hizmetiçi eğitim gereksinimi açısından analiz edip değerlendirirler. Son olarak, yapılan bu değerlendirmeler Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığına gönderilir.

- *Müfredat Laboratuvar Okulu Uygulamalarının Yaygınlaştırılmasına İlişkin Yönerge*

20/10/1999 yılında kabul edilen 2506 sayılı yönergenin amacı, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı her derece ve türdeki eğitim kurumlarında eğitimde kaliteyi ve öğrenci başarısını artırmak, yönetim ve eğitim çalışanlarının yeterliklerini artırarak mesleki becerilerini geliştirmek, kaynak kullanımında daha etkili ve verimli olmak, teknolojinin eğitimde etkin kullanımını gerçekleştirmektir. Bu yönergede yaygınlaştırma sürecinde eğitim kurumlarında yapılacak uygulamalara yer verilmiştir. Bu uygulamalar sırasıyla toplam kalite yönetimi, planlı gelişim, teftiş, okul, veli, çevre ve yükseköğretim kurumları ile işbirliği, öğrenci merkezli eğitim, hizmetiçi eğitim, eğitim teknolojisi, teknoloji grubu ve gelişimsel rehberliktir. Bu yönerge çerçevesinde hizmetiçi eğitim çalışmalarına yer verilmiştir. Hizmetiçi eğitim çalışmaları kapsamında okulda çalışanların mesleki etkililiğini ve verimliliğini artırmak ve eğitim gereksinimlerini karşılamak üzere okulda sürekli ve iş başında hizmetiçi eğitim çalışmalarının düzenlenmesi yer almaktadır. Okul içinde yapılacak hizmetiçi eğitim çalışmalarından sorumlu olması için Hizmetiçi Eğitim Danışma Kurulu kurulur (MEB, 1999a).

- *Toplam Kalite Yönetimi Uygulama Yönergesi*

Milli Eğitim Bakanlığı, merkez, taşra ve yurtdışı örgütleri ile bağlı okul ve kurumlarda yürütülen etkinliklerin “toplam kalite yönetimi” anlayışıyla gerçekleştirilmesine ilişkin bir yönerge hazırlamıştır. Bu yönergede toplam kalite yönetimi uygulamasıyla ilgili temel ilkeler yer almıştır. Bu temel ilkelerden biri, eğitim yönetiminde çalışanların sürekli eğitimi kurumsallaştırılarak niteliğinin yükseltilmesidir. Ötekisi ise, çağın ve çevrenin sürekli değişimi gözönünde bulundurularak, “öğrenen birey, öğrenen örgüt” anlayışının planlı bir biçimde kurumsallaştırılmasıdır (MEB, 1999b).

Görüldüğü gibi, özellikle 1990'lı yıllardan itibaren eğitim sistemindeki hızlı değişim sonucunda öğretmenlerin hizmetiçi eğitimi üzerinde önemle durulmuştur. Ardı ardına çıkarılan yönetmelik ve genelgeler de bunu ortaya koymaktadır. Öğretmenlerin hizmetiçi eğitiminin sürekliliğini sağlama yönündeki çalışmalarla hizmetiçi eğitim çalışmaları yerel düzeye indirilmiştir. Özellikle de “toplam kalite anlayışı” ve okulun ön plana çıkmasına yönelik çalışmalar öğretmenlerin mesleki gelişimini daha da önemli kılmıştır. Hizmetiçi eğitimde merkezden yerele, yerelden de okul-temelli olmaya doğru yönelme olduğu görülmektedir.

1.4.3. Gerçekleştirilen Hizmetiçi Eğitim Etkinlikleri

Milli Eğitim Bakanlığınca öğretmenlere yönelik hizmetiçi eğitim etkinlikleri merkezi ve yerel düzeyde planlanıp gerçekleştirilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı hizmetiçi eğitim etkinliklerini gerçekleştirmede çeşitli kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmaktadır. Bu kurum ve kuruluşların başlıcaları sırasıyla şunlardır: Bakanlığın taşra ve yurt dışı örgütü birimleri ile bağlı kurum ve kuruluşlar, YÖK, üniversiteler, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE), Milli Prodüktivite Merkezi (MPM), Türkiye Sanayi Sevk ve İdare Enstitüsü (TÜSSİDE), Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), Türkiye İşbirliği Ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı (TİKA), Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Devlet Memurları Yabancı Dil Eğitim Merkezi. Hizmetiçi eğitim etkinlikleri için yer olarak hizmetiçi eğitim enstitüleri, öğretmen evleri, otelcilik ve turizm meslek liseleri ve pansiyonlu okullardan yararlanılmaktadır (MEB, 2001, s. 175).

2001 verilerine göre, Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığının merkezi olarak 80 ayrı alanda toplam 400 hizmetiçi eğitim etkinliğinin gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır. Gerçekleştirilen 329 eğitim etkinliğine, 16.257 yönetici, yönetici adayı, öğretmen ve öteki personel katılmıştır. Yine 01 Ocak – 30 Haziran 2001 döneminde ise yerel düzeyde, 6.215 hizmet içi eğitim etkinliği düzenlenmiş, bu uygulamaya 225.490 çalışan katılmıştır (MEB, 2003b).

1.5. Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim

Bergen (2002), okul-temelli hizmetiçi eğitimi, merkezinde okul ve okul çalışanlarının mesleki gelişimi olan hizmetiçi eğitim olarak tanımlamıştır. Okul-temelli hizmetiçi eğitim programları okul binası içinde ya da dışında gerçekleştirilebilir. Okul-temelli hizmetiçi eğitim dinamik bir okul ortamı yaratmanın anahtarıdır. Amacı, kurumsal amaçların ötesine geçmek ve çalışanların mesleki gelişimini sağlamaktır (Sabar ve Hashahar, 1999). Kısacası, okul-temelli hizmetiçi eğitim, okulların kendi çalışanları için planlayıp uyguladıkları ve değerlendirdikleri bir eğitimidir.

1980'li yıllardan itibaren öğretmenlere yönelik gerçekleştirilen hizmetiçi eğitim etkinlikleri okullara doğru kaymıştır. Okul-temelli hizmetiçi eğitim, sanayileşmiş Batılı ülkelerde başlamış ve giderek gelişmekte olan ülkelerde de yaygınlaşmıştır. Böylece okul dışında çeşitli kurumlarca verilen hizmetiçi eğitim etkinliklerinin yerini okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinlikleri almıştır. Hizmetiçi eğitim etkinliklerinin okul merkez alınarak yapılmasındaki temel amaç, öğretmenlerin profesyonelliğini artırarak okulda yapılması gerekli çeşitli yenilikleri gerçekleştirmektir (Bergen, 2002).

Öte yandan, okul-temelli hizmetiçi eğitimin geleneksel hizmetiçi eğitim etkinliklerinin doğurduğu eleştirilere karşı bir tepki olarak doğduğu söylenebilir. Okul-temelli hizmetiçi eğitimi benimseyenlere göre, okul değişiklik için bir amaçsa öğretmenlerin bu süreçte önemli bir yeri vardır. Bu anlayışla okulda gerçekleşecek etkinliklerin öğretmenlerin gereksinimlerini karşılayacak yönde olması gereklidir. Öğretmenlerin gereksinimlerinin karşılanmasıyla değişime karşı direnmeleri de azalacaktır (Sabar ve Hashahar, 1999).

Okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinlikleri insan kaynaklarının geliştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Okul sistemi içerisinde hizmetiçi eğitim etkinliklerine yer verilmesi, okula ve okul çalışanlarına aşağıdaki yararları sağlamaktadır (EARGED, 1999a):

- Verimlilik.
- Hataları önleme.
- Zaman kazanma.
- Okul çalışanlarının moralini yüksek tutma.
- Mesleki gelişim ve yönetimi geliştirme.
- Teknolojik gelişmelere uyum sağlama.
- Çalışanların güdüsünü artırma.
- Okul çalışanları arasında fırsat eşitliği sağlama.

1.5.1. Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitimin Amacı

Okul-temelli hizmetiçi eğitimin amacı, okul çalışanlarının özellikle de öğretmenlerin iş başından uzaklaşmadan ve tümüyle gereksinimlerine yönelik olarak yapılacak hizmetiçi eğitim etkinlikleriyle mesleki gelişimlerini daha iyi düzeylere çıkarmaktır. Bu bağlamda okul-temelli hizmetiçi eğitim pek çok farklı amaca hizmet etmektedir. Bunlar şöyle sıralanabilir (Evans, 1993):

- Öğretmenlerin işte gelişimini sağlama.
- Öğretmenlerin mesleki gelişimlerini sağlama.
- Dış destekli eğitim sağlanması.
- Okulun gelişimini sağlama.
- Öğretmenlerin uzmanlaşmalarını sağlama.

Ayrıca, okul çalışanlarının sürekli gelişimini amaçlayan okul-temelli hizmetiçi eğitimin okuldaki eğitimsel sorunları çözmek üzerine odaklandığı da söylenebilir (Bergen, 2002).

Avrupa Birliği üyesi 12 ülkede yapılan hizmetiçi eğitimle ilgili bir çalışmada, hizmetiçi eğitim programlarına çok az öğretmenin katıldığı, büyük çoğunluğun katılmadığı saptanmıştır. Bu noktada okul-temelli hizmetiçi eğitimin, hizmetiçi eğitime katılım sorununun çözümüne bir katkı sağlayacağı görüşü savunulmaktadır. Ancak bu etkinliklerin uygun zamanlarda, okul saatleri içerisinde yapılması gerektiği belirtilmektedir (Evans, 1993).

1.5.2. Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitimin Önemi

Bugün okul yapısı büyük bir değişime uğramış ve gelişmiştir. Buna bağlı olarak okul toplumunu oluşturan bütün bireylerin sürekli gelişim anlayışına sahip olmaları gerekmektedir.

20. ve 21. yüzyıllardaki hızlı değişimler, öğretmenlerin hizmet öncesinde kazandıkları bilgi ve becerileri meslek yaşamları boyunca sürdürmelerini olanaksızlaştırmaktadır. Özer'e (2002b) göre, öğretmenlerin çağdaş eğitim anlayışını kazanabilmeleri, değişen yöntem ve teknolojileri işe koşarak daha etkili bir öğretimi gerçekleştirebilmeleri ve öğrencilerin farklılaşan öğrenme gereksinimlerini karşılayabilmeleri, onların kendilerini sürekli olarak yenilemeleri ve geliştirmeleriyle olanaklıdır. Eğitimde niteliğin temel koşulu öğretmenlerin sürekli mesleki gelişimleridir.

Öğretmenlerin sürekli mesleki gelişimlerini sağlamak için merkezi ve yerel yönetimlerle okulların düzenleyecekleri hizmetiçi eğitim programlarına ve öteki etkinliklere gereksinim vardır. Bunlardan özellikle okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinlikleri okulun ve öğretmenlerin gelişimlerinin sağlanmasından büyük önem taşımaktadır.

Özer (2002a) Türkiye'de öğretmenlerin hizmetiçi eğitim sisteminin işlevsel bir yapıya kavuşturulması, etkinliklerin hem nicelik hem de nitelik bakımından geliştirilmesi ve hizmetiçi eğitimden beklenen yararın sağlanabilmesi için temel önlemlerin alınması gerektiğini belirtmiştir. Bu temel önlemler arasında, öğretmenlere yönelik okul-temelli etkinliklerin çoğaltılması ve okul-temelli hizmetiçi eğitimin amaçları, kapsamı ve yürütülmesiyle ilgili olarak okul yöneticileri ve öğretmenlerin aydınlatılması gereği yer almaktadır.

Öğretmenlerin mesleki gelişime ilgisi ile ilgili olarak Özer (2002b) tarafından yapılan araştırmada Türkiye'de genel liselerde görev yapan öğretmenlerin mesleki gelişime olan yaklaşımları saptanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular içerisinde

öğretmenlerin mesleki gelişimlerinde karşılaştıkları engeller arasında okullarda mesleki gelişim etkinliklerine pek yer verilmeyişi de yer almaktadır.

1.5.3. Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Türleri

Okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinlikleri okulda değişimi amaçladığından, bu etkinliklerin içerikleri de sık sık öğretmenlerin gereksinimleri doğrultusunda değişmektedir (Bergen, 2002).

Öğretmenler, meslekleri süresince çeşitli evrelerden geçmektedirler. Bu süre içerisinde ilgi ve gereksinimleri de farklılaşmaktadır. Bu ilgi ve gereksinimlerin karşılanmasında farklı hizmetiçi eğitim türlerine gereksinim vardır. Saban (1998, ss. 633-634) okul-temelli hizmetiçi eğitim türlerini şöyle açıklamıştır:

- *Hizmetiçi eğitim programları:* Bunlar, okulda öğretmenlerin gereksinimleri doğrultusunda alan bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgisine yönelik olarak düzenlenen seminer ve kurslardan oluşmaktadır.
- *Danışmanlık:* Bu, okuldaki deneyimli bir öğretmen ile öğretmenlik mesleğine yeni başlamış bir öğretmen arasında karşılıklı anlayış temeline dayalı olarak bir yıl süresince sürdürülen planlı ve dinamik bir süreci kapsamaktadır. Mesleğe ve göreve yeni başlamış bir öğretmenin uyum eğitimine gereksinimi vardır. Bu amaçla kendisine destek olacak deneyimli bir öğretmen gereklidir. Okulda danışmanlık sisteminin kurulması bu gereksinimi gidermeye yöneliktir.
- *Çalışma grupları:* Bunlar, farklı bilgi ve becerilere sahip ikiden çok öğretmenin bir araya gelerek belli bir konu üzerinde birlikte çalışmalarını için oluşturdukları gruplardır. Bir çalışma grubunun temel amacı birlikte öğrenmeyi sağlamaktır. Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin gereksinimleri doğrultusunda çalışma konuları değişebilmektedir. Tek bir konuyu (örneğin, beyin fırtınası tekniğinin matematik dersinde nasıl kullanılacağını) da kapsayabilir ya da bir öğretim yılı süresince

çözömlenecek bir konuyu (örneğin, okuldaki disiplin sorunun çözölmelerini) da kapsayabilir.

- *Akran değerlendirmesi*: Bu, iki öğretmenin karşılıklı anlayış çerçevesinde birbirlerinin sınıflarını belli aralıklarla gözlemleyerek, gözlemlerini tartışıp ulaştıkları sonuca göre kendi uyguladıkları öğretimde değişiklik yapmaları ilkesine dayanır. Akran değerlendirmesi süreci üç aşamada gerçekteşmektedir. Birinci aşamada, birbirini değerlendirecek iki öğretmen bir araya gelerek sınıf gözleminin niteliğini, özellikle ne üzerinde durulması gerektiğini ve veri toplama tekniğini belirlerler. İkinci aşamada, gözlem yaparlar. Üçüncü ve son aşamada ise, yapılan gözlemi değerlendirirler. Yapılan değerlendirme sonucuna göre çözüme yönelik bir plan hazırlarlar ve uygularlar.
- *Eylem (aksiyon) araştırması*: Okulun gelişimini sürekli kılmak için okulun bir araştırma merkezine dönüştürölmeli gerekir. Böylece öğretmenler bireysel ya da grup olarak okulun belli bir boyutuna (örneğin, okul-çevre ilişkilerinin geliştirilmesine) yönelik bir dizi eylem araştırması gerçekteştirirler. Bu yöntemle öğretmenler okulda varolan eğitim sorunlarını çözerler. Bu süreç sürekli, sistemli ve bilimsel bir öğrenme sürecidir. Aşamalı bir süreç olan eylem araştırması temelde planlama, uygulama ve değerlendirme basamaklarından oluşur.
- *Öğretmen liderliği*: Okul gelişiminde öğretmenin liderlik sorumluluğu vardır. Liderlik uygulamaları okul tarafından resmi duruma getirilerek, lider öğretmenin görev ve sorumlulukları genişletilir. Okul yönetimi lider öğretmenin çeşitli kurs ve seminerlere katılmasını sağlayarak onu belli bir alanda uzmanlaşmaya yöneltebilir. Daha sonra bu öğretmenler kendi okullarında uzmanlaştıkları alanda hizmetiçi eğitim programları düzenleyebilirler. Böylece yıl boyunca bilgilerini öteki öğretmenlerle de paylaşırlar. Bu uygulama, hem lider öğretmenlerin kendi gelişimini sağlar hem de öteki öğretmenlerin hizmetiçi eğitim gereksinimlerini karşılar.

- *Aday öğretmenlerin yetiştirilmesi:* Bu, mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin okulu ve mesleği tanmasına yönelik etkinlikleri kapsamaktadır. Bu etkinlikler, aday öğretmenin Milli Eğitim Bakanlığı tarafından asil öğretmen olarak atanmasına kadar geçen bir ya da iki yıllık sürede yapılan etkinliklerdir. Bu süre içerisinde aday öğretmen adaylık eğitimi programından geçirilir. Adaylık eğitimi temel, hazırlayıcı, ve uygulamalı eğitim alt programlarından oluşur (Özonay, 2002).

Bir okulun başarısı öğretmenlerin bireysel ve grup olarak gelişimlerine bağlıdır. Birçok ülkede okul-temelli hizmetiçi eğitimin bu türleri başarıyla uygulanmaktadır. Okul-temelli hizmetiçi eğitimin türleri öğretmenlere okul ortamında birbirleriyle etkileşimde bulunarak birlikte çalışma ve birlikte öğrenme olanağını vermektedir (Saban, 1998, s.635).

1.5.4. Çeşitli Ülkelerdeki Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Uygulamaları

Çoğu Avrupa ülkesinde öğretmenlerin okul-temelli hizmetiçi eğitimi giderek artmaktadır. Bunda o ülkelerdeki eğitimcilerin öğretimin geliştirilmesinde okul-temelli hizmetiçi eğitimi benimsemeleri büyük rol oynamıştır. Başarılı bir reform hareketinde okulların merkezi birim olmaları gerektiğini düşünen eğitimciler okulların gereksinimlerini karşılamayan yeniliklerin, anlamlı değişikliklere öncülük etmeyeceğini belirtmişlerdir. Okullardaki gerçek gelişim ancak okulların önemli gereksinimlerini belirlemeleri ve bu gereksinimlerini karşılamaya yönelik politika ve planlarını belirlemeleriyle olanaklı olacaktır (Lakerveld ve Netwig, 1996, s.68).

Okul-temelli hizmetiçi eğitim ilk olarak öğretmen birlikleri ve öteki eğitim örgütlerince başlatılmıştır. Okul-temelli hizmetiçi eğitim uygulamaları birçok ülkede yerel düzeyde ve okulların gönüllü katılımıyla gerçekleşmektedir. Ancak İngiltere ve İsrail’de okul-temelli hizmetiçi eğitim, ulusal bir politika durumuna getirilmiştir (Bergen, 2002).

1970'lerin ortalarında Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Avustralya ve Yeni Zelanda'da "mesleki eğitimde yeni bir kavram ve strateji" olarak okul-temelli hizmetiçi eğitim programları başlatılmıştır. Bu ülkeler 1980'lerin ortalarından bu yana okul-temelli hizmetiçi eğitim programları geliştirmişlerdir. Zamanla bu ülkeleri Japonya, İsrail ve birçok gelişmiş ülke izlemiştir (Bergen, 2002).

Orta ve Doğu Avrupa'daki gelişmekte olan ülkelerde de okul-temelli hizmetiçi eğitim düşüncesi giderek önem kazanmıştır. Bunun yanında, özellikle de Çek Cumhuriyeti'nin okul-temelli hizmetiçi eğitim programları oluşturma konusundaki çabaları dikkat çekicidir (Bergen, 2002).

Avrupa Öğretmen Eğitimi Derneğince (ATEE) yürütülen karşılaştırmalı okul-temelli hizmetiçi eğitim çalışmasındaki sonuçlara göre, okul-temelli hizmetiçi eğitim Hollanda ve Almanya'da kabul görmüş ancak Fransa'da, Avusturya'da, İspanya'da ve İskandinav ülkelerinde bu gelişme daha yavaş olmuştur. Bunun yanında Orta ve Doğu Avrupa'daki yeni gelişme gösteren ülkelerde de okul-temelli eğitim yavaş yavaş önem kazanma yolundadır (Bergen, 2002).

Latin Amerika'da, 1980'li yılların sonlarına doğru okul-temelli hizmetiçi eğitim programları uygulamaya konmuştur. Brezilya (Leonardos, 1991) ve Kolombiya'da (Arboledo, Chiappe ve Colbert, 1991) okul-temelli hizmetiçi eğitim okul gelişim projesi olarak gerçekleştirilmiştir. Şili'de (IBE, 1999b) ise, okul-temelli hizmetiçi eğitim ortaöğretimde gerçekleştirilen reformun bir parçası olmuştur. Gana ve Swahili gibi birçok Afrika ülkesinde de okul-temelli hizmetiçi eğitim benimsenmiştir (IBE, 1998).

Aşağıda birkaç ülkenin okul-temelli hizmetiçi eğitime ilişkin çalışmalarına yer verilmiştir.

Danimarka'da okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinlikleri yeni yaklaşımlarla değişim göstermektedir. Başlangıçta hizmetiçi eğitim, gereksinimlerin belirlenmesine dayalı olarak yalnız bir ya da birkaç yerel okulda Ulusal

Öğretmen Birliğinin denetimi altında düzenlenmekteydi. Bu uygulama, zamanla gelişerek ülke çapında ve üniversite düzeyinde bir eğitim kurumu olan Danimarka Kraliyet Eğitim Bilimleri Okulunun kurulmasına yol açmıştır. Danimarka'da ileri düzeyde engelliler dışında kalan bütün öğrencileri normal sınıflarda kaynaştırmayı amaçlayan yeni Milli Eğitim Yasasının yürürlüğe girmesiyle okul-temelli hizmetiçi eğitim daha çok önem kazanmış ve yoğunlaşmıştır. Bu değişikliğe dayalı olarak Danimarka Kraliyet Eğitim Bilimleri Okulu, okullarda kullanılacak öğretim gereçlerini hazırlamakla ve öğretmen gereksinimlerini karşılamakla görevlidir (Evans, 1993, s.65).

Okul-temelli hizmetiçi eğitim **Hollanda**'da son on yıldır uygulanmaktadır. Burada eğitim enstitüleri aracılığıyla öğretmenlerin eğitimleri gerçekleştirilmektedir. Hollanda'da gerçekleşen hizmetiçi eğitim etkinliklerinin %50'si okul-temellidir. 1983'lerde Eğitim Bakanlığınca görevlendirilen birkaç eğitim fakültesi, okul-temelli hizmetiçi eğitimin düzenlenişi ve uygulanması konusunda araştırma yapmışlardır. Sonuç olarak, okul-temelli hizmetiçi eğitim zaman içerisinde artarak sistem içerisinde önemli bir yer tutmuştur (Evans, 1993, s.124).

Avusturya'da 11 yıldır hizmetiçi eğitimin bir parçası olan okul-temelli hizmetiçi eğitimin gelişimi hâlâ sürmektedir. Okul-temelli hizmetiçi eğitime yönelik düşünceler başlangıçta kuşkuyla karşılanırken, sonraları özellikle öğretmenlerin bu konuda olumlu görüşe sahip oldukları söylenebilir. Okul-temelli hizmetiçi eğitimin gelişimindeki temel kaynak, merkezi hükümet tarafından verilen finansal kaynak olmuştur (Evans, 1993, s.42).

1994 yılında Eğitim Bakanlığı ve Öğretmenler Birliği arasında imzalanan anlaşma sonucunda **İsrail**'de okul-temelli hizmetiçi eğitim programları başlatılmıştır. Bu anlaşmayla öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum değişikliğinin oluşmaya başladığı gözlenmiştir. Bu anlaşma çerçevesinde öğretmenler okullarında haftada iki saat hizmetiçi eğitim etkinliklerine katılmaya başlamışlardır. Kararın alınmasında öğretmenlerin geliştirilmesi sürecine paralel olarak okulun

gelişiminin de sağlanabileceği düşüncesi temel alınmıştır. Okullara, hizmetiçi eğitim programları geliştirmek ve bu programları düzenlemek için dışardan uzmanlar çağırma ya da özel kuruluşlardan yardım alma seçeneği sunulmuştur. Bakanlık, okul-temelli hizmetiçi eğitim, öğretmen eğitimi ve eğitimsel yeniliklerle ilgili ve genel olarak çalışanların gelişimine yönelik çok sayıda kaynak yayınlamıştır. Ayrıca, hazırlanan anlaşma metnine öğretmenlerin eğitim oturumlarına katılmaları karşılığında ücret ödeneceği belirtilmiştir. Öğretmenler Birliğinin Eğitim Bakanlığına yaptığı baskı sonucunda, zorunlu okul-temelli hizmetiçi eğitim uygulamaya başlandıktan altı ay sonra isteğe bağlı duruma getirilmiştir. Yeni uygulamaya göre, okulların 56 ya da 112 saatlik eğitim programı planlamalarına olanak tanınmıştır. Bu eğitim programları için seçilen konular çeşitlilik göstermektedir. Bunlar arasında en çok rastlanan konular ise öğretim yöntemleri, işbirliğine dayalı personel gelişimi ve bilgisayardır (Sabar, 1999).

Japonya'da 1988 yılında bir yıl süreli okul-temelli hizmetiçi eğitimden oluşan bir tanıtım programı için yasal düzenleme yapılmıştır. Bu uygulama 1992 yılından itibaren, ilköğretim ve ortaöğretim okullarıyla ve özel okullarda zorunlu tutulmuştur (Bergen, 2002). Stevenson'un (1992) belirttiğine göre, tanıtım toplantıları için haftada iki saat ayrılmıştır. Deneyimli öğretmenlerin işbirliği ile öğretmenlik mesleğinin tüm yönleri ele alınmaktadır. Deneyimli öğretmenlerle mesleğe yeni başlayan öğretmenler bir araya gelmekte ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tartışmalar yapmaktadırlar.

İngiltere'de hizmetiçi eğitim, okullardaki ve yerel kurumlardaki öğretmen çalışma gruplarının değişik etkinliklerini içermektedir. Bu etkinlikler içerisinde akademik derece ve diploma veren Yüksek Eğitim Enstitülerindeki belli başlı eğitim programları da yer almaktadır.

İngiltere'de hizmetiçi eğitim, birtakım kurumlar tarafından sağlanmaktadır. Bunların başında da okulların düzenlediği hizmetiçi eğitim etkinlikleri gelmektedir. Okullar ve yüksekokullar, öteki kurumlardan uzman getirerek ya da

lider konumundaki çalışanlarını görevlendirerek hizmetiçi eğitim etkinliklerini kendileri gerçekleştirmektedir. Okul-temelli bu programlar, kurumun gereksinimleri ve çalışanların mesleki gelişimi konusu üzerinde yoğunlaşmaktadır (MEB, 1995, ss. 97-98).

1.6. Sorun

Okulların çağın gerekleri doğrultusunda işlevlerini yerine getirebilmesi, doğrudan çalışanlarına bağlıdır. Değişen ve gelişen okul yapısı, okul toplumunu oluşturan bütün bireylerin yani öğrenci, öğretmen, veli ve yöneticilerin sürekli gelişim anlayışına sahip olmasını gerektirmektedir (EARGED, 1999b, s.1). Özellikle öğretmenlerin mesleki yönden sürekli gelişmeleri, okulun beklenen işlevlerini yerine getirebilmesi için büyük önem taşımaktadır. “Öğretmenlerin mesleğe girişlerinden emekli oluncaya dek işlerini en etkili biçimde yürütmeleri için gerekli olan yeterliliklere her zaman sahip olmaları süreci” olarak tanımlanabilen mesleki gelişimi sağlamada merkezi ve yerel eğitim örgütlerince düzenlenen hizmetiçi eğitim programları ana etkinliklerin başında gelmektedir (Özer, 2002b).

Okul-temelli hizmetiçi eğitim, okulların kendi çalışanları için okul düzeyinde gerçekleştirdikleri hizmetiçi eğitim programlarından ya da etkinliklerinden oluşur. Bu eğitimin amacı, okul çalışanlarının, özellikle de öğretmenlerin tümüyle gereksinimlerine yönelik olarak yapılan hizmetiçi eğitim etkinlikleriyle iş başından uzaklaşmadan mesleki gelişimlerini sağlamaktır. Geleneksel olarak merkezi olarak yapılan hizmetiçi eğitim etkinliklerine bakıldığında, bunlar öğretmenlerin kendi okulları dışında gerçekleşmektedir. Hizmetiçi eğitimde genel ilke ise, etkinliklerin kişinin çalıştığı birim, ilçe, il, bölge ve ülke düzeylerinde bir sıra izlemesidir (Özdemir, 1997, s.18). Öğretmenlerin hizmetiçi eğitimlerini gerçekleştirmede ve sürekli kılmada okul ve öğretmen birlikte düşünülmelidir. Hizmetiçi eğitim etkinliklerinin okul sistemi içerisinde yer alması çok önemlidir (Alıcıgüzel, 1999, s.45).

Nitekim, Türkiye’de öğretmenlerin hizmetiçi eğitimlerinin bugüne kadar büyük ölçüde Milli Eğitim Bakanlığı Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı tarafından

düzenlenen kısa ya da uzun süreli kurslar ya da seminerlerle gerçekleştirilmesine karşılık, bugün yerel düzeyde ve okullarda yapılan çalışmalar daha çok önem kazanmakta ve yaygınlaşmaktadır. 1990'lı yıllardan itibaren Türk eğitim sisteminin kalitesini, Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütüne (OECD) üye ülkelerin düzeyine çıkarmak ve tüm eğitim basamaklarında Avrupa Birliği standartlarını yakalamak amacıyla çeşitli projeler yürütülmektedir. Bu projelerden en kapsamlısı, belki de en önemlilerinden birisi Milli Eğitimi Geliştirme Projesidir. Bu proje kapsamındaki çalışmalardan bir tanesi de, öğretmenlerin mesleki gelişimlerini sağlamaya dönük hizmetiçi eğitim programlarının hazırlanması ve gerçekleştirilmesidir (EARGED, 1999a). Bu kapsamda okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinlikleri önemli bir yere sahiptir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 1993 yılında yürürlüğe giren 1993/2 sayılı genelgesine (MEB, 1993) göre, İl Milli Eğitim Müdürlükleri, Bakanlığın istemesini beklemeden her yıl, yıl bitmeden bir sonraki yıla ilişkin hizmetiçi eğitim planını hazırlayıp valilik makamına onaylatarak Bakanlığa göndermekle yükümlüdürler. Yine Milli Eğitim Bakanlığının (2002) 2002/18 sayılı genelgesine göre okulların zümre öğretmenleri kurullarına hizmetiçi eğitim hizmeti sunma işlevi yüklenmiştir. Bu hizmet kapsamında okul zümre öğretmenleri kurulu kendi okullarındaki aday öğretmenlerin mesleğe uyumu ve göreve hazırlanması işlevini yüklenmekte, böylece aday öğretmenlerin rehberlik gereksinimleri çalıştıkları iş ortamında giderilebilmektedir. Ayrıca, okul zümre öğretmenleri kurulu, değişik yükseköğretim programlarını bitirerek gruba gelen öğretmenlerin bilgi, deneyim ve uygulama yöntemleri konularındaki eğitim gereksinimlerini belirlemekle görevlidir. Belirlenen bu eğitim gereksinimleri doğrultusunda okul düzeyinde hizmetiçi eğitim planı hazırlanması ve bu planın okul müdürünün sorumluluğunda ve zümre başkanının eşgüdümünde uygulanması öngörülmektedir. Okul-temelli bu çalışmaların amacı, hizmetiçi eğitim etkinliklerinin daha etkili ve yaygın olarak gerçekleşmesini sağlamak, olabildiğince öğretmeni bulunduğu yerleşim yerinden ve sınıfından uzaklaştırmadan iş başında yetiştirmektir.

Öte yandan, 1999 yılında Milli Eğitim Bakanlığınca Müfredat Laboratuvar Okulu uygulamalarının hem ilköğretim hem de ortaöğretim okullarına yaygınlaştırılmasına ilişkin yönerge yayınlanmıştır. Yönergede, okulda görev yapan kişilerin mesleki etkililiğini ve verimliliğini artırmak ve eğitim gereksinimlerini karşılamak üzere okulda sürekli ve iş başında hizmetiçi eğitim çalışmalarının düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Okulda yapılacak hizmetiçi eğitim çalışmaları oluşturulan sorumlu hizmetiçi eğitim danışma kurulunca yürütülecektir (MEB, 1999a). Böylece “okul-temelli hizmetiçi eğitim” olarak tanımlanabilecek bu eğitim etkinlikleri ile, öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin sürekli ve sistemli olarak sağlanması amaçlanmaktadır.

Türkiye’de 1993 yılından bu yana öğretmenlere yönelik olarak okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinliklerine yer verilmektedir. Ancak, bunların hangi çeşitlilikte, hangi yoğunlukta, nasıl gerçekleştirilebildiği ve ne ölçüde etkili ve verimli olduğu bilinmemektedir. Oysa, bu etkinliklerin yaygınlaştırılarak sürdürülebilmesi için bunların değerlendirilmesine gerek vardır. Nitekim, bu araştırma da böyle bir gereksinimden doğmuştur.

1.7. Amaç

Bu araştırmanın genel amacı, ilköğretim okullarında öğretmenlere yönelik okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinliklerini değerlendirmektir.

Bu genel amaç doğrultusunda, araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. İlköğretim okullarında öğretmenlere yönelik okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinlikleri,
 - (a) ne tür ve hangi sıklıkta,
 - (b) ne kadar süreli ,
 - (c) hangi yoğunlukta ve
 - (d) hangi zamanlarda düzenlenmektedir?

2. İlköğretim okullarında öğretmenlere yönelik okul-temelli hizmetiçi eğitim ile ilgili,
 - (a) eğitim gereksinimlerini belirleme,
 - (b) eğitimi planlama,
 - (c) program hazırlama,
 - (d) eğitimi yürütme ve
 - (e) eğitimi değerlendirme
 çalışmalarını nasıl yapmaktadır?

3. İlköğretim okullarında öğretmenlere yönelik okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinlikleri ile ilgili sorunlar nelerdir?

4. İlköğretim okullarında öğretmenlere yönelik okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinliklerini geliştirmeye dönük öneriler nelerdir?

1.8. Önem

Okullarda eğitimin amaçlarına ulaşmada öğretmenlerin mesleki yönden gelişmeleri ve bunu sağlamak için hizmet içinde sürekli olarak yetiştirilmeleri büyük önem taşımaktadır. Okul-temelli hizmetiçi eğitim bunun gerçekleşmesinde önemli bir araçtır. 1990'lı yıllardan itibaren öğretmenlerin hizmetiçi eğitimini artırma ve yaygınlaştırma amacıyla çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Ancak, bu etkinliklerle ilgili düzenli bilgiler bulunmamaktadır.

Bu araştırma ile Türkiye'de ilköğretim okullarında öğretmenlere yönelik okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinlikleri ile ilgili varolan durumun belirlenmesi amaçlanmaktadır. Daha açık bir deyişle, ilköğretim okullarındaki öğretmenlere yönelik okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinlikleri olarak neler yapıldığı, ne gibi sorunlarla karşılaşıldığı ortaya çıkarılarak bu çalışmaların bir değerlendirmesi yapılmaktadır. Araştırma ile elde edilen sonuçların ilköğretim okullarında öğretmenlere yönelik okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinliklerinin daha etkili ve verimli biçime dönüştürülmesi için uygun önlemlerin alınmasına kaynak oluşturması umulmaktadır. Bu bağlamda okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinlikleri

düzenlemekle sorumlu olan ilköğretim okulu yöneticileri ile milli eğitim müdürlüklerindeki ilgili kişilerin, ayrıca bu alanda çalışan araştırmacıların bu araştırmanın verilerinden yararlanmaları olanaklı görülmektedir.

1.9. Sayıtlar

Araştırmanın dayandırıldığı temel sayıtlar şunlardır:

- Bu araştırmada değerlendirme aracı olarak kullanılan görüşme formu, ilköğretim okullarında öğretmenlere yönelik okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinliklerinin değerlendirmesini ölçebilecek yeterliliktedir.
- Araştırma kapsamındaki okulların okul-temelli hizmetiçi eğitimdeki varolan durumlarını açıklayan okul yöneticileri görüşmelerde içten ve yansız davranmışlardır.

1.10. Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlılıkları şunlardır:

- Araştırma, Eskişehir il merkezindeki 106 ilköğretim okulundan örneklem alınan 42 ilköğretim okulu ile sınırlıdır. Eskişehir ilinin ilçelerindeki ve köylerindeki ilköğretim okulları araştırmanın dışında tutulmuştur.
- Araştırma, örneklem alınan 42 ilköğretim okulunun yöneticisinin görüşleriyle sınırlıdır.

1.11. Tanımlar

Araştırmada geçen önemli kavramların tanımları şöyledir:

Hizmetiçi eğitim: “ Özel ve tüzel kişilere ait işyerlerinde belirli bir maaş veya ücret karşılığında işe alınmış ve çalışmakta olan bireylerin görevleri ile ilgili

gerekli bilgi, beceri ve tutumları kazanmalarını sağlamak üzere yapılan eğitim” (Taymaz, 1997, s.4).

Merkezi hizmetiçi eğitim: Hizmetiçi Eğitim Dairesince ülke düzeyinde tüm çalışanlara dönük olarak planlanan, yürütülen ve değerlendirilen hizmetiçi eğitim.

Yerel hizmetiçi eğitim: Belli bir il ya da ilçe düzeyinde gerçekleştirilen ve oradaki çalışanların gereksinimlerini karşılayan hizmetiçi eğitim.

Okul-temelli hizmetiçi eğitim: Bir okulun kendi çalışanlarına yönelik olarak okulda gerçekleştirdiği, okulun ve onların gereksinimlerini karşılamayı amaçlayan hizmetiçi eğitim.

Öğretmenlerin hizmetiçi eğitimi: Hizmetteki öğretmenlerin mesleki gelişimlerini ve niteliklerini artırmak ve onları daha iyi öğretici durumuna getirmek için uygulanan programlar ve yürütülen etkinliklerin tümü (Özyürek, 1981, s.81).

Hizmetiçi eğitim planı: Bir kurumun uzun süreli hizmetiçi eğitim etkinliklerini kapsayan tasarım (Taymaz, 1997, s.61).

Mesleki gelişim: “Öğretmenlerin mesleğe girişlerinden emekli oluncaya dek işlerini en etkili biçimde yürütmeleri için gerekli olan yeterliliklere her zaman sahip olmaları süreci” (Özer, 2002b).

Milli Eğitimi Geliştirme Projesi: Türkiye’de “okulun yaşantısını değiştirmeyi, eğitim sisteminde standartlaşma sağlamayı hedefleyen yeniden yapılanma projesi” (MEB, 2000).

İkinci Bölüm

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeli, araştırmanın evren ve örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama aracı, aracın uygulanması ve elde edilen verilerin çözümlenmesinde kullanılan istatistiksel yöntem ve teknikler açıklanmıştır.

2.1. Araştırma Modeli

İlköğretim okullarındaki öğretmenlere yönelik okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinliklerinin değerlendirilmesinin amaçlandığı bu araştırma tarama modelinde desenlenmiştir. Bu model çerçevesinde, okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinlikleri, ilköğretim okullarının yöneticilerinden “İlköğretim Okullarındaki Öğretmenlere Yönelik Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Etkinliklerinin Değerlendirmesi Görüşme Formu” ile elde edilen bilgilerden yararlanılarak betimlenmeye çalışılmıştır.

2.2. Evren

Araştırmanın evrenini tüm ilköğretim okulları oluşturmaktadır. Ancak bu araştırma için bu genel evren içinden daha dar kapsamlı bir çalışma evreni belirlenmiştir. Araştırmanın çalışma evrenini, Eskişehir il merkezindeki tüm ilköğretim okulları oluşturmuştur.

2.3. Örneklem

Araştırma için çalışma evrenine ulaşma gücü nedeniyle örneklem alma yoluna gidilmiştir. Örneklem almada Eskişehir il merkezindeki eğitim bölgeleri temel alınmıştır. Örneklem alınmasında aşamalı bir yol izlenmiş ve tabakalı örnekleme tekniği (Karasar, 1994, s.113) kullanılmıştır. Buna göre, öncelikle Eskişehir ilinin yedi ayrı eğitim bölgesinin listesi çıkarılmış ve her bir eğitim bölgesindeki ilköğretim okullarının toplam sayısından %40 oranında okul yansız

olarak belirlenmiştir. Buna göre, 106 ilköğretim okulundan 42'si araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Örnekleme seçilen ilköğretim okulları eğitim bölgelerine göre ekte belirtilmiştir (Ek 3).

Araştırmanın çalışma evreni ile örnekleme giren okullarla ilgili sayısal bilgiler Çizelge 1'de verilmiştir.

Çizelge 1
Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Küme	Çalışma Evreni	Örnekleme Seçilen	Araştırmaya Katılan	Değerlendirmeye Alınan
Akarbaşı Eğitim Bölgesi	6	2	2	2
Ertuğrulgazi Eğitim Bölgesi	17	7	7	7
Tepebaşı Eğitim Bölgesi	16	6	6	6
Gökmeşdan Eğitim Bölgesi	15	6	6	6
Odunpazarı Eğitim Bölgesi	18	7	7	7
Yenikent Eğitim Bölgesi	14	6	6	6
Bahçelievler Eğitim Bölgesi	20	8	8	8
Toplam	106	42	42	42

Çizelge 1'de görüldüğü gibi, araştırmanın çalışma evrenini 106 okul oluşturmaktadır. Bu çalışma evreninden seçilen 42 okul araştırmaya katılmıştır. Örnekleme alınan 42 okulun tamamına ulaşılarak görüşmeler yapılmıştır. Buna göre, örnekleme alan okulların araştırmaya katılımı % 100 oranında gerçekleşmiştir.

Araştırmanın örneklemindeki okullarla ilgili bilgilerin toplandığı okullar ve yöneticilerinin kişisel özellikleriyle ilgili bilgiler Çizelge 2'de gösterilmiştir.

Çizelge 2
Örneklemdaki Okulların ve Yöneticilerinin Özellikleri
(N=42)

Özellikler	S	%
Okulun Niteliği		
İlköğretim Okulu (Genel)	31	73.8
Müfredat Laboratuvar Okulu	8	19.0
Özel İlköğretim Okulu	3	7.1
Yöneticinin Cinsiyeti		
Kadın	4	9.5
Erkek	38	90.5
Yöneticinin Okuldaki Görevi		
Müdür	31	78.3
Müdür Yardımcısı	11	26.2
Yöneticinin Meslekteki Toplam Hizmet Süresi		
5-10 yıl	2	4.8
11-15 yıl	2	4.8
16-20 yıl	4	9.5
21-25 yıl	11	26.2
26-30 yıl	17	40.5
31 yıl ve üstü	6	14.3
Yöneticinin En Son Bitirdiği Okul Düzeyi		
Önlisans	11	26.2
Lisans	26	61.9
İki Yıllık Eğitim Enstitüsü	1	2.4
Üç Yıllık Eğitim Enstitüsü	4	9.5

Çizelge 2’de görüldüğü gibi, okulun niteliği bakımından, örnekleme yer alan ilköğretim okullarının %73.8’i resmi ilköğretim okulu, %19’u müfredat laboratuvar okulu, %7.1’i ise özel ilköğretim okuludur. Örnekleme giren ve kendilerinden araştırma konusuyla ilgili bilgi toplanan okul yöneticilerinin %90.5’i erkeklerden, %9.5’i ise kadınlardan oluşmaktadır. Örneklemdaki okul yöneticilerinin %73,8’i müdürlük görevini sürdürürken % 26.2’si müdür yardımcılığı görevini yapmaktadır. Meslekteki toplam hizmet süresi bakımından, örneklemdaki okul yöneticilerinin %4.8’i 5-10 yıl arasında, yine %4.8’i 11-15 yıl arasında, %9.5’i 16-20 yıl arasında, %26.2’si 21-25 yıl arasında, %40.5’i 26-30 yıl arasında ve %14.3’ü de 31 yıl ve üstünde çalışmaktadır. Buna göre, yöneticilerin %81’inin 20 yıl ve üstünde çalıştığı görülmektedir. Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin en son bitirdikleri eğitim programının düzeyi bakımından, okul yöneticilerinin %26.2’si önlisans, %61.9’u lisans, %2.4’ü iki yıllık eğitim enstitüsü, %9.5’i de üç yıllık eğitim

ensititünü tamamlamıştır. Buna göre, yöneticilerin büyük bir bölümü (%61,9) lisans mezunudur.

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırma için gerekli verilerin görüşme tekniğiyle toplanması planlanmıştır. Böylece, sorular sözlü ve yüzyüze sorularak gerçek ve güvenilir bilgilerin sağlanması amaçlanmıştır. Bu amaçla “İlköğretim Okullarındaki Öğretmenlere Yönelik Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Etkinlerini Değerlendirme Görüşme Formu” adlı bir bilgi toplama aracı hazırlanmıştır. Görüşme formu, araştırmanın örneklemini oluşturan ilköğretim okulları adına okul yöneticileriyle görüşmelerde kullanılacak biçimde düzenlenmiştir.

Görüşme formu geliştirilirken ilk aşamada okul-temelli hizmetiçi eğitime ilişkin kaynak taraması yapılmıştır. Ayrıca, kimi ilköğretim okulu yöneticileriyle görüşülerek, okullarında yapılan hizmetiçi eğitim etkinlikleriyle ilgili bilgiler toplanmıştır. Toplanan bilgiler ışığında görüşme formunda yer alacak sorular belirlenmiştir. Danışmanın yardımıyla taslak görüşme formu oluşturulmuştur. Daha sonra görüşme formunun kapsam geçerliliğini belirlemek amacıyla taslak form program geliştirme ve hizmetiçi eğitim alanlarında çalışan on üniversite öğretim elemanının incelemesine sunulmuştur. Bu inceleme sonunda görüşme formunun kapsam geçerliliği yönünden yeterli düzeyde olduğu belirlenmiştir. Son olarak araştırmacı tarafından örneklem dışında kalan on ilköğretim okuluna gidilerek, hazırlanan görüşme formu öndeneme niteliğinde okul yöneticilerine uygulanmış ve okul yöneticilerinin görüşme formuna yönelik tepkileri alınmıştır. Tüm bu çalışmalar sonunda gerekli değişiklikler yapılarak görüşme formuna son biçimi verilmiş ve böylece görüşme formu uygulamaya hazır duruma getirilmiştir.

Yapılandırılmış olarak hazırlanan görüşme formu, dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, okul yöneticilerinin özelliklerine ilişkin dört soruya yer verilmiştir. Görüşme formunun ikinci bölümünde ilköğretim okulları ile ilgili bir soruya yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise, okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinlikleri ile ilgili yirmi iki soru ve etkinliklerin düzenlenmesinde karşılaşılan sorunlarla ilgili bir

soru sorulmuştur. Son olarak dördüncü bölümde, okul-temelli hizmetiçi eğitimin geliştirilmesine yönelik önerilerin sorulduğu bir açık uçlu soruya yer verilmiştir. Sonuç olarak görüşme formu toplam 29 sorudan oluşmuştur (Ek 1).

Görüşme formunda açık ve kapalı uçlu sorulara yer verilmiştir. Soruların bir bölümünde “çoğu zaman”, “kimi zaman”, “hiçbir zaman” seçenekleri yer almıştır ve yöneticinin görüşleri doğrultusunda uygun seçenek işaretlenmiştir. Bunların dışında kalan, yöneticilerin görüşme sırasında belirttikleri durumlar da, yeni seçenekler olarak ötekilere eklenmiştir.

Görüşme formları, araştırmanın örneklemini oluşturan okullara araştırmacı tarafından gidilerek 21/05/2003 – 30/06/2003 tarihleri arasında yaklaşık 1 ay içerisinde uygulanmıştır. Araştırmacı tarafından sorular sorulmuş, yanıtları her bir okul için ayrı bir form üzerinde araştırmacı tarafından işaretlenmiştir. Görüşme yapılırken herhangi bir zorlukla karşılaşılmamıştır. Görüşmelerin süresi 30 dakika ile 2 saat arasında değişmiştir. Görüşmelerde tüm soruların yanıtlarının alınmasına özen gösterilmiştir.

2.5. Verilerin Çözümlemesi

Örnekleme giren tüm okullarda okul yöneticileriyle görüşmelerin yapılmasından sonra “İlköğretim Okullarındaki Öğretmenlere Yönelik Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Etkinlerinin Değerlendirmesi Araştırması Görüşme Formu” aracılığıyla toplanan verilerin işlenmesiyle ilgili işlemler yapılmıştır. Öncelikle okullara ilişkin görüşme formları numaralandırılmış, ardından formlardaki bilgiler bilgisayar ortamına aktararak çözümlenmiştir. Araştırmada toplanan verilerin çözümlenmesinde istatistiksel teknik olarak sayı ve yüzde dağılımından yararlanılmış, çözümlenmeler SPSS 11.0 (Statistical Package for the Social Sciences) bilgisayar paket programı ile yapılmıştır. Verilerin yorumlanmasında yüzde aralıklarına şu anlamlar verilmiştir: %0 hiçbiri, %1-9 yaklaşık hiçbiri, %10-40 küçük bir bölümü, %41-49 yaklaşık yarısı, %50 yarısı, %51-59 yarısından biraz çoğu, %60-90 büyük bir bölümü, %91-99 yaklaşık tümü ve %100 tümü.

Üçüncü Bölüm

BULGULAR VE YORUMLARI

Türkiye’de ilköğretim okullarında öğretmenlere yönelik okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinliklerinin değerlendirilmesinin amaçlandığı araştırmanın bu bölümünde, okul yöneticilerinden görüşmeler yoluyla toplanan verilerin istatistiksel teknikler kullanılarak çözümlenmesi sonucunda elde edilen bulgulara ve bu bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir. Bulgular ve yorumlarının verilmesinde araştırmanın amacı doğrultusunda yanıtı aranan sorular sırası ile ele alınmıştır.

3.1. Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Etkinliklerinin Türleri, Sıklığı, Süresi, Yoğunluğu ve Zamanı

Araştırmada yanıtı aranan ilk soru, ilköğretim okullarında 2002-2003 öğretim yılında öğretmenlere yönelik okul-temelli ne tür hizmetiçi eğitim etkinliklerinin hangi sıklıkta, ne kadar süreli olarak, hangi yoğunlukta ve hangi zamanlarda gerçekleştirildiğidir.

Bunu belirlemek için görüşme formundaki bununla ilgili sorulara okul yöneticilerinin verdikleri yanıtlar çözümlenmiş, sonuçlar sayı ve yüzdelerle gösterilmiştir.

3.1.1. Hizmetiçi Eğitim Etkinliklerinin Türleri ve Sıklıkları

Birinci soru kapsamında ilk olarak ilköğretim okullarında öğretmenlere yönelik okul-temelli ne tür hizmetiçi eğitim etkinliklerine hangi sıklıkta yer verildiği belirlenmek istenmiştir. Okul yöneticilerinin verdikleri yanıtlarla ilgili sayısal veriler Çizelge 3’te verilmiştir.

Çizelge 3
Gerçekleştirilen Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Etkinliklerinin Türleri ve Sıklıkları

Etkinlikler	Çok Sık		Ara Sıra		Hiç		Toplam	
	S	%	S	%	S	%	S	%
Kurs ve seminerler	18	42.8	11	26.2	13	31.0	42	100.0
Danışmanlık hizmetleri	10	23.8	0	0.0	32	76.2	42	100.0
Çalışma grupları oluşturulması	36	85.7	2	4.8	4	9.5	42	100.0
Akran değerlendirme	2	4.8	3	7.1	37	88.1	42	100.0
Eylem Araştırması	9	21.4	6	14.3	27	64.3	42	100.0
Öğretmen liderliği	23	54.8	10	23.8	9	21.4	42	100.0
Öğretmen adaylarının yetiştirilmesi	3	7.1	0	0.0	39	92.9	42	100.0
Proje ekiplerinde çalışma	2	4.8	3	7.1	37	88.1	42	100.0
Konferanslar	12	28.6	15	35.7	15	35.7	42	100.0
Eğitsel konularda özel toplantılar	30	71.4	4	9.5	8	19.1	42	100.0

Çizelge 3'te görüldüğü gibi, ilköğretim okullarında “çalışma gruplarının oluşturulması” (%85.7), “eğitsel konularda özel toplantılar” (%71.4) ve “öğretim liderliği” (%54.8) etkinliklerine çok sık yer verilmektedir. Bunların yanında, “kurs ve seminerler”e okulların %42.9’unda çok sık, %26.2’sinde ara sıra yer verildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca, “konferanslar”a da okulların %28.6’sında çok sık, %35.7’sinde ara sıra yer verilmektedir. Bunlara karşılık, okullarda “öğretmen adaylarının yetiştirilmesi” (%92.9), “proje ekiplerinde çalışma” (%88.1), “akran değerlendirme” (%88.1), “danışmanlık hizmetleri” (76.2) ve “eylem araştırması” (%64.3) etkinliklerine hiç yer verilmediği görülmektedir. Bu sonuçlara dayalı olarak, ilköğretim okullarında hizmetiçi eğitim etkinliği olarak daha çok çalışma gruplarının oluşturulması, eğitsel konularda özel toplantılar, öğretmen liderliği ve kurs ve seminerlere yer verildiği söylenebilir.

3.1.2. Hizmetiçi Eğitim Etkinliklerinin Süresi

Birinci soru kapsamında ikinci olarak ilköğretim okullarında gerçekleştirilen kurs, seminer ve konferans gibi hizmetiçi eğitim etkinliklerinin ortalama ne kadar süreli olarak yapıldığına bakılmıştır. Bununla ilgili olarak Çizelge 4’teki sonuçlar elde edilmiştir.

Çizelge 4
Gerçekleştirilen Kurs, Seminer ve Konferans Gibi Okul-Temelli
Hizmetiçi Eğitim Etkinliklerinin Ortalama Süresi

Süre	S	%
10 saat ve daha az	37	88.0
11-30 saat	2	4.8
31-60 saat	2	4.8
61-90 saat	1	2.4
Toplam	42	100.0

Çizelge 4’te görüldüğü gibi, kurs ve seminer gibi hizmetiçi eğitim etkinlikleri ilköğretim okullarının büyük bir bölümünde (%88.1) 10 saat ve daha az süreli olarak uygulanmaktadır. Buna karşılık, okulların küçük bir bölümünde (%11.9) ise bu tür etkinlikler 10 saatin üzerinde bir sürede gerçekleştirilmektedir. Bu sonuçtan, ilköğretim okullarında hizmetiçi eğitim etkinliklerinin çoğunlukla 10 saatin altında, yani kısa süreli olarak düzenlendiği anlaşılmaktadır.

3.1.3. Hizmetiçi Eğitim Etkinliklerinin Yoğunluğu

Birinci soru kapsamında üçüncü olarak ilköğretim okullarında düzenlenen kurs, seminer ve konferans gibi hizmetiçi eğitim etkinliklerinin yoğunluğunun ne kadar olduğuna bakılmıştır. Bununla ilgili olarak Çizelge 5’teki sonuçlar elde edilmiştir.

Çizelge 5
Gerçekleştirilen Kurs, Seminer ve Konferans Gibi Okul-Temelli
Hizmetiçi Etkinliklerinin Ortalama Düzenlenme Yoğunluğu

Düzenlenme Yoğunluğu	S	%
Haftada 1-2 kez	0	0.0
Ayda 1-2 kez	2	4.8
Yılda 1-2 kez	40	95.2
Toplam	42	100.0

Çizelge 5’te görüldüğü gibi, kurs, seminer ve konferans gibi hizmetiçi eğitim etkinlikleri ilköğretim okullarının yaklaşık tümünde (%92.9) “yılda 1-2 kez” düzenlenmektedir. Buna göre, ilköğretim okullarında kurs, seminer ve konferans gibi hizmetiçi eğitim etkinliklerinin çok az düzenlendiği söylenebilir.

3.1.4. Hizmetiçi Eğitim Etkinliklerinin Yapıldığı Zamanlar

Birinci soru kapsamında son olarak ilköğretim okullarında öğretmenlere yönelik olarak düzenlenen kurs, seminer ve konferans gibi hizmetiçi eğitim etkinliklerinin ne zamanlar yapıldığı belirlenmek istenmiştir. Yapılan çözümlemede Çizelge 6'daki sonuçlar elde edilmiştir.

Çizelge 6
Gerçekleştirilen Kurs, Seminer ve Konferans Gibi Okul-Temelli
Hizmetiçi Eğitim Etkinliklerinin Yapılma Zamanı
(N=42)

Yapılma Zamanı	S	%
Çalışma saatleri içinde	1	2.4
Çalışma saatleri dışında	25	59.5
Gereksinim olduğunda	12	28.6
Öğretim yılı başında	31	73.8
Öğretim yılı sonunda	28	66.7

Çizelge 6'da görüldüğü gibi, ilköğretim okullarının büyük bir bölümünde (%73.8) kurs, seminer ve konferans gibi hizmetiçi eğitim etkinlikleri “öğretim yılı başında”, %66.7'sinde “öğretim yılı sonunda” gerçekleşmektedir. İlköğretim okullarının yarısından biraz çoğunda ise (%59.5) bu tür etkinlikler “çalışma saatleri dışında” düzenlenmektedir. Yine ilköğretim okullarının küçük bir bölümünde (%28.6) bu tür etkinlikler “gereksinim olduğunda” düzenlenmektedir. Bunlara karşılık, ilköğretim okullarının yaklaşık hiçbirinde (%2.4) bu tür etkinliklere “çalışma saatleri içinde” yer verilmediği anlaşılmaktadır. Bu sonuçlardan ilköğretim okullarında öğretmenlere yönelik kurs, seminer ve konferans gibi hizmetiçi eğitim etkinliklerinin en çok öğretim yılı başında ve sonunda, bir de çalışma saatleri dışında düzenlendiği söylenebilir.

3.2. Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Etkinliklerinin Planlanması, Yürütülmesi ve Değerlendirilmesi

Araştırmada yanıtı aranan ikinci soru, ilköğretim okullarında öğretmenlere yönelik okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinliklerinde eğitim gereksinimlerini belirleme, eğitimi planlama, program hazırlama, eğitimi yürütme ve eğitimi değerlendirme çalışmalarının nasıl yapıldığıdır.

Bunu belirlemek için görüşme formundaki bununla ilgili sorulara okul yöneticilerinin verdikleri yanıtlar çözümlenmiş, sonuçlar sayı ve yüzdelerle gösterilmiştir.

3.2.1. Hizmetiçi Eğitim Gereksinimlerinin Belirlenmesi

Araştırmada ikinci soru kapsamında ilk olarak ilköğretim okullarında okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinliklerinde öğretmenlerin eğitim gereksinimlerinin belirlenip belirlenmediğine bakılmıştır. Bu konuda okul yöneticilerinin verdikleri yanıtlarla ilgili olarak Çizelge 7’deki sonuçlar elde edilmiştir.

Çizelge 7
Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Etkinliklerinde Eğitim
Gereksinimlerinin Belirlenme Durumu

Belirlenme Sıklığı	S	%
Çoğu Zaman	12	28.6
Kimi Zaman	14	33.3
Hiçbir Zaman	16	38.1
Toplam	42	100.0

Çizelge 7’de görüldüğü gibi, ilköğretim okullarında öğretmenlerin hizmetiçi eğitim gereksinimleri okulların %33.3’ünde “kimi zaman”, %28.6’sında da “çoğu zaman” belirlenmektedir. Buna karşılık, öğretmenlerin eğitim gereksinimleri okulların %38.1’inde “hiçbir zaman” belirlenmemektedir. Bu sonuçlara dayalı olarak, ilköğretim okullarının ancak yarısından biraz çoğunda (%61,9) gereksinme belirleme çalışmalarının -tam olarak düzenli olmasa da- yapıldığı izlenimi edinilmektedir.

Bunun yanı sıra aynı 25 okul yöneticisine yaptıkları gereksinim belirleme çalışmalarının niteliği sorulmuştur. Okul yöneticilerinin verdikleri yanıtlarla ilgili olarak Çizelge 8’deki sonuçlar elde edilmiştir.

Çizelge 8
Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Etkinliklerinde Eğitim Gereksinimlerini
Belirleme Çalışmalarının Niteliği

Niteliği	S	%
Ayrıntılı	3	12.0
Yüzeysel	22	88.0
Toplam	25	100.0

Çizelge 8’de görüldüğü gibi, eğitim gereksinimlerini belirleme çalışmaları ilköğretim okullarının %12’sinde ayrıntılı biçimde yapılırken, %88’inde yüzeysel olarak yapılmaktadır. Bu sonuçlardan ilköğretim okullarının yaklaşık tümünde (%88) gereksinim belirleme çalışmalarının yüzeysel yapıldığı anlaşılmaktadır.

Bunun yanı sıra, aynı 25 okul yöneticisine eğitim gereksinimlerini belirlemede yararlandıkları teknikler sorulmuştur. Okul yöneticilerinin verdikleri yanıtlarla ilgili sayısal sonuçlar Çizelge 9’deki gibi elde edilmiştir.

Çizelge 9
Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Etkinliklerinde Eğitim Gereksinimlerinin
Belirlenmesinde Yararlanılan Teknikler

(N=25)		
Yararlanılan Teknikler	S	%
Öğretmenleri sınıf içinde gözleme	5	11.9
Öğretmenlerle görüşme yapma	21	50.0
Öğretmenlere anket uygulama	9	21.4
Zümre toplantı tutanaklarını inceleme	6	14.3
Öğretmen kurul toplantıları tutanaklarını inceleme	16	38.1
OGYE’ nin yıl sonu değerlendirme raporunu inceleme	3	7.1
Müfettiş raporlarını inceleme	6	14.3

Çizelge 9’da görüldüğü gibi, hizmetiçi eğitim gereksinimlerinin belirlenmesinde bu çalışmayı yapan ilköğretim okullarının yarısında (%50.0) “öğretmenlerle görüşme yapma” tekniği kullanılmaktadır. Ayrıca, okulların %38.1’inde “öğretmen kurul toplantıları tutanaklarını inceleme”, %21.4’ünde “öğretmenlere anket uygulama”, %14.3’ünde “zümre toplantı tutanaklarını inceleme” ve yine %14.3’ünde “müfettiş

raporlarını inceleme”, %11.9’unda “öğretmenleri sınıf içinde gözleme” tekniklerinin kullanıldığı anlaşılmaktadır. Buna karşılık, okulların yaklaşık hiçbirinde (%7.1) gereksinim belirleme amacıyla “Okul Gelişim Yönetim Ekibinin yıl sonu değerlendirme raporunu inceleme” tekniği kullanılmamaktadır. Bu sonuçlara dayanarak, ilköğretim okullarında öğretmenlerin hizmetiçi eğitim gereksinimlerinin belirlenmesinde en çok öğretmenlerle görüşme yapıldığı, bunun yanı sıra öğretmen kurul toplantı tutanaklarının incelendiği ve öğretmenlere anket uygulandığı söylenebilir.

3.2.2. Hizmetiçi Eğitim Etkinliklerinin Planlanması

Araştırmanın ikinci sorusu kapsamında ikinci olarak, ilköğretim okullarında öğretmenlere yönelik okul-temelli hizmetiçi eğitim ile ilgili hizmetiçi eğitim planları hazırlanıp hazırlanmadığı, hazırlanıyorsa ne kadar süreli oldukları, planların hangi türden bilgileri içerdiği, hizmetiçi eğitimle ilgili kararların alınmasında ve hizmetiçi eğitim planının hazırlanmasında kimlerin görev aldığı belirlenmek istenmiştir.

İlköğretim okullarında hizmetiçi eğitim planı hazırlanıp hazırlanmadığı ile ilgili olarak Çizelge 10’deki sonuçlar elde edilmiştir.

Çizelge 10

Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Etkinlikleri ile İlgili Plan Yapılma Durumu

Yapılma Durumu	S	%
Çoğu Zaman	21	50.0
Kimi Zaman	3	7.1
Hiçbir Zaman	18	42.9
Toplam	42	100.0

Çizelge 10’da görüldüğü gibi, öğretmenlere yönelik okul-temelli hizmetiçi eğitim ile ilgili bilgileri kapsayan hizmetiçi eğitim planları, ilköğretim okullarının yarısında (%50.0) “çoğu zaman” yapılmaktadır. Planların “kimi zaman” yapıldığı okulların oranı ise “hiçbir zaman” denecek kadar düşüktür (%7.1). Bunlara karşılık, ilköğretim okullarının yaklaşık yarısında (%42.9) da planların “hiçbir zaman” yapılmadığı görülmektedir. Buna göre, ilköğretim okullarının ancak yarısından biraz çoğunda hizmetiçi eğitim planlarının hazırlandığı söylenebilir.

Hizmetiçi eğitim planı yaptıklarını belirten 24 okul yöneticisine yapılan planların ne kadar süreli planlar olduğu sorulmuştur. Yapılan çözümlemede Çizelge 11'deki sonuçlar elde edilmiştir.

Çizelge 11
Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Etkinlikleri ile İlgili
Yapılan Planların Süresi
(N=24)

Süre	S	%
Aylık	0	0.0
Dönemlik	3	12.5
Yıllık	21	87.5
Toplam	24	100.0

Çizelge 11'de görüldüğü gibi, hizmetiçi eğitim etkinlikleri ile ilgili yapılan planlar ilköğretim okullarının büyük bir bölümünde (%87.5) “yıllık” olarak hazırlanmaktadır. Bununla birlikte, planlar ilköğretim okullarının küçük bir bölümünde (%12.5) de “dönemlik” olarak hazırlanmaktadır. Bunlara karşılık, ilköğretim okullarının hiçbirinde “aylık” planlar hazırlanmamaktadır. Buna göre, ilköğretim okullarında genellikle hizmetiçi eğitim planlarının yıllık olarak hazırlandığı söylenebilir.

Hizmetiçi eğitim planı yaptıklarını belirten 24 okul yöneticisine yaptıkları planların hangi türden bilgileri içerdiği sorulmuştur. Okul yöneticilerinin verdikleri yanıtlarla ilgili olarak Çizelge 12'teki sonuçlar elde edilmiştir.

Çizelge 12
Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Etkinlikleri İle İlgili Planların İçerdiği Bilgiler
(N=24)

Bilgi Türü	S	%
Hizmetiçi eğitim etkinliğinin türü	0	0.0
Hizmetiçi eğitim etkinliğinin konusu	22	52.4
Hizmetiçi eğitim etkinliğinin yeri	21	50.0
Hizmetiçi eğitim etkinliğinin zamanı	21	50.0
Hizmetiçi eğitim etkinliğinin süresi	15	35.7
Hizmetiçi eğitim etkinliğine katılacak öğretmen sayısı	9	21.4

Çizelge 12’de görüldüğü gibi, hazırlanan hizmetiçi eğitim planlarının içeriğinde ilköğretim okullarının yarısından biraz çoğunda (%52.4) “hizmetiçi eğitim etkinliğinin konusu”na yer verilmektedir. Ayrıca, ilköğretim okullarının yarısında (%50.0) planlarda “hizmetiçi eğitim etkinliğinin yeri” bölümüne , yine yarısında (%50.0) “hizmetiçi eğitim etkinliğinin zamanı” bölümüne yer verilmektedir. Bunların yanında ilköğretim okullarının küçük bir bölümünde (%35.7) planlarda “hizmetiçi eğitim etkinliğinin süresi” ne, daha küçük bir bölümünde(%21.4) de “hizmetiçi eğitim etkinliğine katılacak öğretmen sayısı”na yer verildiği görülmektedir. Bunlara karşılık, ilköğretim okullarının hiçbiri hizmetiçi eğitim planında “hizmetiçi eğitim türü”ne yer vermemektedir. Elde edilen bu verilerden, ilköğretim okullarında hazırlanan hizmetiçi planlarında çoğunlukla hizmetiçi eğitim etkinliğinin konusuna, yerine ve zamanına yer verildiği anlaşılmaktadır.

İlköğretim okullarında öğretmenlere yönelik okul-temelli hizmetiçi eğitimle ilgili kararların alınmasında ve hizmetiçi eğitim planının hazırlanmasında kimlerin görev aldığını belirlemek amacıyla yapılan çözümlemede de Çizelge 13’deki sonuçlar elde edilmiştir.

Çizelge 13
Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Etkinlikleri ile İlgili Kararların Alınmasında ve
Hizmetiçi Eğitim Planının Hazırlanmasında Görev Alanlar
(N=42)

Görev Alanlar	S	%
Okul yöneticileri	27	64.3
Zümre kurulu başkanları	2	4.8
Öğretmenler	6	14.3
Rehber öğretmen	4	9.5
Başka	6	14.4

Çizelge 13’de görüldüğü gibi, okul-temelli hizmetiçi eğitim ile ilgili kararların alınmasında ve hizmetiçi eğitim planının hazırlanmasında ilköğretim okullarının büyük bir bölümünde (%64.3) “okul yöneticileri” görev almaktadırlar. Okulların küçük bir bölümünde (%14.3) de “öğretmenler” in görev aldığı anlaşılmaktadır. Bunların yanı sıra, okullarda –çok küçük oranlarda- “rehber öğretmenler (%9.5), “zümre kurulu başkanları” (%4.8), “okul gelişim yönetim ekibi” (%2.4), “eğitim koordinatörü” (%2.4), “öğretmenler kurulu” (%2.4), “il formatörü” (%2.4), “eğitim uzmanı” (%2.4) ve “hizmetiçi eğitim kurulu” (%2.4) planlamada görev almaktadırlar. Buna göre, ilköğretim okullarında okul-temelli hizmetiçi eğitim ile ilgili kararların alınmasında ve hizmetiçi eğitim planının hazırlanmasında çoğunlukla yöneticilerin görev aldığı söylenebilir.

3.2.3. Hizmetiçi Eğitim Programının Hazırlanması

Araştırmanın ikinci sorusu kapsamında üçüncü olarak, ilköğretim okullarında bir hizmetiçi eğitim programının uygulanmaya konmadan önce yazılı olarak hazırlanıp hazırlanmadığı belirlenmek istenmiştir. Yapılan çözümlemede Çizelge 14’teki sonuçlar elde edilmiştir.

Çizelge 14
Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Programının Yazılı Olarak Hazırlanması

Hazırlanma Durumu	S	%
Çoğu Zaman	25	59.5
Kimi Zaman	2	4.8
Hiçbir Zaman	15	35.7
Toplam	42	100.0

Çizelge 14’te görüldüğü gibi, ilköğretim okullarında bir hizmetiçi eğitim programının uygulanmaya konmadan önce yazılı olarak okulların yarısından çoğunda (%59.5) “çoğu zaman”, %4,8 gibi çok küçük bir bölümünde “kimi zaman” hazırlanmaktadır. Buna karşılık, okulların %35,7 oranını oluşturan bölümünde ise yazılı bir program hazırlanmamaktadır. Bu sonuçlardan, ilköğretim okullarının çoğunda hizmetiçi eğitim programlarının çoğu zaman yazılı olarak hazırlandığı söylenebilir.

Buna ek olarak, İlköğretim okullarında bir hizmetiçi eğitim programının uygulamaya konmadan önce yazılı olarak hazırlanmasına “çoğu zaman” ve “kimi zaman” biçiminde yanıt veren 27 okul yöneticisine hizmetiçi eğitim programında yer verdikleri bilgiler sorulmuştur. Bunu belirlemek amacıyla yapılan çözümlemede Çizelge 15’deki sonuçlar elde edilmiştir.

Çizelge 15

Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Programında Yer Verilen Bilgiler

Programda Yer Alan Bilgiler	Çoğu Zaman		Kimi Zaman		Hiçbir Zaman		Toplam	
	S	%	S	%	S	%	S	%
Eğitim gereksinimi	1	3.6	0	0.0	27	96.4	28	100.0
Programın konusu	27	96.4	0	0.0	1	3.6	28	100.0
Programın zamanı ve süresi	27	96.4	0	0.0	1	3.6	28	100.0
Katılımcılar	21	75.0	0	0.0	7	25.0	28	100.0
Öğretim Elemanı	18	64.0	0	0.0	10	6.0	28	100.0
Amaçlar	14	50.0	0	0.0	14	50.0	28	100.0
İçerik (Konular)	12	43.0	0	0.0	16	57.0	28	100.0
Öğretme Durumu	1	3.6	0	0.0	27	96.4	28	100.0
Değerlendirme bilgileri	1	3.6	0	0.0	27	96.4	28	100.0

Çizelge 15’de görüldüğü gibi, ilköğretim okullarında hazırlanan hizmetiçi eğitim programlarında, programın konusu (%96,4), programın zamanı ve süresi (%96.4), katılımcılar (%75.0), öğretim elemanı (%64.0) ve amaçlar (%50.0) ile ilgili bilgiler “çoğu zaman” yer verilmektedir. Bunlara karşılık, hizmetiçi eğitim programlarında eğitim gereksinimi (%96.4), “öğretme durumları” (%96.4), “değerlendirme” (%95.6), içerik (%57.0) ve amaçlar (%50.0) ile ilgili bilgilere “hiçbir zaman” yer

verilmediği görülmektedir. Bu sonuçlara dayalı olarak, ilköğretim okullarının yaklaşık tümünde yazılı olarak hazırlanan hizmetiçi eğitim programlarında programın konusu ile programın zamanı ve süresine yer verilirken, büyük bir bölümünde de katılımcıların ve öğretim elemanının kim olduğunun, amaçların neler olduğunun belirtildiği söylenebilir.

3.2.4. Hizmetiçi Eğitim Etkinliklerinin Yürütülmesi

Araştırmanın ikinci sorusu kapsamında dördüncü olarak, ilköğretim okullarında öğretmenlere yönelik hizmetiçi eğitim etkinliklerini kimlerin yürüttüğü belirlenmek istenmiştir. Yapılan çözümlenmede Çizelge 16'daki sonuçlar elde edilmiştir.

Çizelge 16
Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Etkinliklerini Yürütenler

Sorumlular	S	%
Okul yöneticisi	39	92.8
Okul Gelişim Yönetim Ekibince oluşturulan bir çalışma grubu	1	2.4
Başka	2	4.8
Toplam	42	100.0

Çizelge 16'da görüldüğü gibi, ilköğretim okullarının yaklaşık tümünde (%92.8) hizmetiçi eğitim etkinliklerini okul yöneticilerinin yürüttüğü anlaşılmaktadır. Buna karşılık, ilköğretim okullarının yaklaşık hiçbirinde Okul Gelişim Yönetim Ekibince oluşturulan çalışma grubunun ya da başkalarının bu etkinlikleri yürütmede görev üstlenmedikleri anlaşılmaktadır. Bu sonuçlara göre ilköğretim okullarında öğretmenlere yönelik hizmetiçi eğitim etkinliklerini tümüyle okul yöneticilerince yürütüldüğü söylenebilir.

Öğretmenlerin okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinliklerine katıldıklarını gösteren kayıtların tutulup tutulmadığıyla ilgili olarak Çizelge 17'deki sonuçlar elde edilmiştir.

Çizelge 17
Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Etkinlikleri ile İlgili Her Bir
Öğretmen İçin Kayıt Tutulma Durumu

Kayıt Tutulma Durumu	S	%
Çoğu Zaman	9	21.4
Kimi Zaman	1	2.4
Hiçbir Zaman	32	76.2
Toplam	42	100.0

Çizelge 17’de görüldüğü gibi, ilköğretim okullarının küçük bir bölümünde (%21.4) öğretmenlerin hizmetiçi eğitim etkinliklerine katılmalarıyla ilgili kayıtlar “çoğu zaman” tutulmaktadır. Buna karşılık, ilköğretim okullarının büyük bir bölümünde (%76.2) “hiçbir zaman” kayıt tutulmamaktadır. Bu sonuca dayanarak, ilköğretim okullarının çoğunda öğretmenlerin hizmetiçi eğitim etkinliklerine katıldıkları ile ilgili kayıt tutulmadığı söylenebilir.

Öğretmenlere yönelik okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinlikleri için destek alınan kaynaklar ile ilgili olarak Çizelge 18’deki sonuçlar elde edilmiştir.

Çizelge 18
Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Etkinlikleri İçin Destek Alınan Kaynaklar
(N=42)

Destek Alınan Kaynaklar	S	%
Okulun yönetici ve öğretmenleri	17	40.5
Milli Eğitim Müdürlüğü yöneticileri	23	54.8
Üniversite öğretim elemanları	24	57.1
Sivil toplum kuruluşları	6	14.3
Başka	9	21.5

Çizelge 18’de görüldüğü gibi, ilköğretim okullarında düzenlenen hizmetiçi eğitim etkinlikleri için okulların yarısından biraz çoğunda (%54.8) üniversite öğretim elemanları ile milli eğitim müdürlüğü yöneticilerinden destek alındığı anlaşılmaktadır. Ayrıca, ilköğretim okullarının küçük bir bölümünde (%40.5) okul yöneticileri ile öğretmenlerin küçük bir bölümünde (%14.3) de bu etkinliklerde sivil toplum kuruluşlarından destek alınmaktadır. Bunların yanı sıra, ilköğretim

okullarının küçük bir bölümünde (%21.5) ise milli eğitim müdürlüğü müfettişlerinden, formatörlerden ve rehberlik ve araştırma merkezi görevlilerinden yardım alındığı anlaşılmaktadır. Bu sonuçlara dayalı olarak, ilköğretim okullarında öğretmenler için düzenlenen hizmetçi eğitim etkinliklerinde en çok üniversite öğretim elemanları ile milli eğitim müdürlüğü yöneticilerinden destek alındığı söylenebilir.

Hizmetçi eğitim programlarına katılacak öğretmenlerin seçiminde hangi yöntemlerin kullanıldığını ortaya çıkarmak amacıyla yapılan çözümlemede Çizelge 19'daki sonuçlar elde edilmiştir.

Çizelge 19

Okul-Temelli Hizmetçi Eğitim Programlarına Katılacak Öğretmenlerin Seçilme Yöntemi
(N=42)

Seçilme Yöntemi	S	%
İstekli olan öğretmenler alınmaktadır	25	59.5
Okul yönetimince gerekli görülenler çağırılmaktadır	29	69.0
Zümre başkanlarınca belirlenmektedir	4	9.5
Okul Gelişim Yönetim Ekibince seçilmektedir	1	2.4
Başka	1	2.4

Çizelge 19'da görüldüğü gibi, hizmetçi eğitim programlarına katılacak öğretmenlerin seçiminde ilköğretim okullarının büyük bölümünde (%69.0) “okul yönetimince gerekli görülenler çağırılarak”, yarısından biraz çoğunda ise (%59.5) “istekli öğretmenler alınarak” yapılmaktadır. İlköğretim okullarında bunların dışında seçim yöntemleri “zümre başkanlarınca seçilmesi”, “Okul Gelişim Yönetim Ekibince belirlenmesi” vb) çok az (%14.3) kullanılmaktadır. Bu sonuçlara dayalı olarak, ilköğretim okullarında düzenlenen hizmetçi eğitim programlarına katılacak öğretmenlerin seçiminde en çok “okul yönetimince gerekli görülme” ve katılmaya istekli olma” yöntemlerinin kullanıldığı söylenebilir.

Hizmetçi eğitim etkinliklerinde eğitim araçlarından yararlanma durumu ile ilgili olarak Çizelge 20'deki sonuçlar elde edilmiştir.

Çizelge 20

Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Etkinliklerinde Eğitim Araçlarından Yararlanma Durumu

Eğitim Araçlarından Yararlanma Durumu	S	%
Çoğu Zaman	32	76.2
Kimi Zaman	2	4.8
Hiçbir Zaman	8	19.0
Toplam	42	100.0

Çizelge 20’de görüldüğü gibi, hizmetiçi eğitim etkinliklerinde eğitim araçlarından ilköğretim okullarının büyük bir bölümünde (%76.2) “çoğu zaman”, çok küçük bir bölümünde (%4.8) de “kimi zaman” yararlanılmaktadır. Buna karşılık okulların küçük bir bölümünde (%19.0) ise eğitim araçlarının hiç kullanılmadığı anlaşılmaktadır. Bu sonuçlara göre, ilköğretim okullarının çoğunda hizmetiçi eğitim etkinliklerinde eğitim araçlarından yararlanıldığı söylenebilir.

3.2.5. Hizmetiçi Eğitim Etkinliklerinin Değerlendirilmesi

Araştırmada yanıtı aranan ikinci soru kapsamında beşinci olarak, okul-temelli hizmetiçi eğitim programlarında öğretmenlerin başarılarının değerlendirilmesi, öğretmenlere katılım ya da başarı belgesinin verilmesi, programları geliştirmeye dönük çalışma yapılıp yapılmadığı ve hizmetiçi eğitim programlarıyla ilgili görüşlerin alınıp alınmadığı belirlenmeye çalışılmıştır.

Okul-temelli hizmetiçi eğitim programlarının uygulanması sonunda öğretmenlerin başarılarının değerlendirilmesi ile ilgili olarak Çizelge 21’deki sonuçlar elde edilmiştir.

Çizelge 21

Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Programlarının Uygulanması Sonunda Öğretmenlerin Başarılarının Değerlendirilmesi Durumu

Başarı Değerlendirme Durumu	S	%
Çoğu Zaman	5	11.9
Kimi Zaman	2	4.8
Hiçbir Zaman	35	83.3
Toplam	42	100.0

Çizelge 21’de görüldüğü gibi, ilköğretim okullarının büyük bir bölümünde (%83.3) “hiçbir zaman” başarılar değerlendirilmemekte, küçük bir bölümünde (%11.9) ise “çoğu zaman” değerlendirilmektedir. Bunların yanında okulların yaklaşık hiçbirinde (%4.8) başarıların “kimi zaman” değerlendirildiği anlaşılmaktadır. Bu sonuçlara dayalı olarak, ilköğretim okullarının büyük bir bölümünde öğretmenlerin başarılarının değerlendirilmediği söylenebilir.

İlköğretim okullarında okul-temelli hizmetiçi eğitim programına katılan öğretmenlere katılım ya da başarı belgesinin verilmesiyle ilgili olarak Çizelge 22’deki sonuçlar elde edilmiştir.

Çizelge 22
Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Programına Katılan Öğretmenlere Katılım
ya da Başarı Belgesi Verilme Durumu

Katılım yada Başarı Belgesi Verilme Durumu	S	%
Çoğu Zaman	7	16.7
Kimi Zaman	0	0.0
Hiçbir Zaman	35	83.3
Toplam	42	100.0

Çizelge 22’de görüldüğü gibi, ilköğretim okullarının büyük bir bölümünde (%83.3) “hiçbir zaman” katılım belgesi ya da başarı belgesi verilmediği anlaşılmaktadır. Bunların yanında küçük bir bölümünde (%16.7) ise “çoğu zaman” öğretmenlere başarı ya da katılım belgesini verildiği anlaşılmaktadır. Bu sonuçlara dayalı olarak, ilköğretim okullarının büyük bir bölümünde öğretmenlere katılım belgesi ya da başarı belgesi verilmediği söylenebilir.

Okul-temelli hizmetiçi eğitim programları uygulandıktan sonra programları geliştirmeye dönük çalışma yapılma durumu ile ilgili olarak Çizelge 23’deki sonuçlar elde edilmiştir.

Çizelge 23
Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Programları Uygulandıktan Sonra
Programları Geliştirmeye Dönük Çalışma Yapılma Durumu

Programlara Dönük Çalışma Yapılma Durumu	S	%
Çoğu Zaman	19	45.2
Kimi Zaman	3	7.1
Hiçbir Zaman	20	47.7
Toplam	42	100.0

Çizelge 23’de görüldüğü gibi, ilköğretim okullarında yaklaşık yarısında (%47.7) “hiçbir zaman” programları geliştirmeye dönük çalışma yapılmamaktadır. Buna karşılık okulların yaklaşık yarısında (%45.2) “çoğu zaman” yapılmaktadır. Bunların yanında okullardan hiçbirinde (%7.1) ise “kimi zaman” yapılmaktadır. Bu sonuçlara dayalı olarak, ilköğretim okullarının yaklaşık yarısında programları geliştirmeye dönük çalışma hiçbir zaman yapılmazken, yaklaşık yarısında da çoğu zaman yapıldığı söylenebilir.

Öğretmenlerden okul-temelli hizmetiçi programlarıyla ilgili olarak görüşlerinin alınması ile ilgili olarak Çizelge 24’teki sonuçlar elde edilmiştir.

Çizelge 24
Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Programlarıyla İlgili
Öğretmenlerin Görüşlerinin Alınması

Öğretmenlerden Görüş Alma	S	%
Çoğu Zaman	29	69.0
Kimi Zaman	5	12.0
Hiçbir Zaman	8	19.0
Toplam	42	100.0

Çizelge 24’te görüldüğü gibi, ilköğretim okullarının büyük bir bölümünde (%69.0) “çoğu zaman” öğretmenlerin görüşleri alınırken, okulların küçük bir bölümünde (%19.0) “hiçbir zaman” öğretmenlerin görüşlerinin alınmadığı anlaşılmaktadır. Bunların yanında, okulların küçük bir bölümünde (%12.0) “kimi zaman” öğretmenlerin görüşlerinin alındığı anlaşılmaktadır. Bu sonuçlara dayalı olarak

ilköğretim okullarının büyük bir bölümünde öğretmenlerin görüşlerinin alındığı söylenebilir.

3.3. Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitimle İlgili Sorunlar

Araştırmada yanıtı aranan üçüncü soru, ilköğretim okullarında öğretmenlere yönelik okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinlikleri ile ilgili sorunların neler olduğudur.

Bunu belirlemek için görüşme formundaki bununla ilgili soruya okul yöneticilerinin verdikleri yanıtlar çözümlenmiş, sonuçlar sayı ve yüzdelerle gösterilmiştir.

Öğretmenlere yönelik okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinlikleri ile ilgili belirgin olarak görülen sorunlar ile ilgili olarak Çizelge 25'teki sonuçlar elde edilmiştir.

Çizelge 25
Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Etkinlikleri ile İlgili Belirgin Olarak Görülen Sorunlar
(N=42)

Görülen Sorunlar	S	%
Öğretmenler bu tür etkinliklere ilgi göstermiyor	20	47.6
Öğretmenler hizmetiçi eğitimin yararına inanmıyor	11	26.2
Okulda Hizmetiçi eğitim etkinlikleri için uygun ortamlar yok	9	21.4
Hizmetiçi eğitim etkinliklerinde kullanılacak araçlar sayı ve nitelik olarak yetersiz kalıyor	4	9.5
Hizmetiçi eğitim programlarının uygulanmasında uygun zaman bulma güçlüğü çekiliyor	19	45.2
Hizmetiçi eğitim programlarında görevlendirilecek yeterli sayıda öğretim elemanı bulunamıyor	8	19.0
Başka	2	4.8

Çizelge 25'te görüldüğü gibi, ilköğretim okullarının %47,6'sında "öğretmenler bu tür etkinliklere ilgi göstermiyor", %45.2'sinde "hizmetiçi eğitim programlarının uygulanmasında uygun zaman bulma güçlüğü çekiliyor", %26.2'sinde "öğretmenler hizmetiçi eğitimin yararına inanmıyor", %21.4'ünde okulda "hizmetiçi eğitim etkinlikleri için uygun ortamlar yok", %19.0'unda "hizmetiçi eğitim programlarında görevlendirilecek yeterli sayıda öğretim elemanı bulunamıyor", %9.5'inde ise "hizmetiçi eğitim etkinliklerinde kullanılacak araçlar sayı ve nitelik olarak yetersiz"

kalıyor” sorunları görülmektedir. Bunların yan sıra, ilköğretim okullarının %2.4’ünde resmi işlemlerin çok olması ve %2.4’ünde uzmanların akıcı anlatmaması görülmektedir. Bu sonuçlara göre ilköğretim okullarının karşılaştıkları sorunların yaklaşık yarısının öğretmenlerin bu tür etkinliklere ilgi göstermemesi ve hizmetiçi eğitim programlarının uygulanmasında uygun zaman bulma güçlüğü olduğu söylenebilir.

3.4. Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitimin Geliştirilmesine Dönük Öneriler

Araştırmanın son sorusu ise, İlköğretim okullarında okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinliklerini geliştirmeye dönük önerilerin neler olduğudur. Bu soruya verilen başlıca yanıtlar da şöyle sıralanabilir:

- Eğitimleri uzman kişiler vermeli (6)
- Okul müdürleri hizmetiçi eğitim konusunda eğitimden geçirilmeli (5)
- Üniversitelerin destek olması (5)
- Okullarda uzman ya da birim olmalı (4)
- Öğretmenlerin gereksinimleri doğrultusunda hazırlanmalı (4)
- Zaman çok iyi ayarlanmalı (4)
- Öğretim yılı başında yoğunlaşmalı (3)
- Hizmetiçi eğitim cazip hale getirilmeli (3)
- Öğretmenleri güdülemek gerekiyor (3)
- Hizmetiçi eğitimlerde alınan belgenin bir değerinin olması (2)
- Öğretmenlerle birlikte karar verilmeli (2)
- Fiziksel ortamlar olmalı (2)
- Öğretmenleri ödüllendirmek gerekiyor (2)
- Okul yönetimi hizmetiçi eğitim konusunda ödüllendirilmeli (2)
- Sürekli ve sistemli olarak bir program dahilinde yürütülmeli (2)
- Okullar yeterli donanıma sahip olmalı (2)
- Milli eğitim müdürlüğü ile üniversiteler işbirliği yapmalı (1)

Okul-temelli hizmetiçi eğitimin geliştirilmesine dönük ilköğretim okul yöneticilerinin belirttikleri görüş ve öneriler, öncelikle eğitimleri uzman kişilerin vermesi, okul müdürlerinin hizmetiçi eğitim konusunda eğitimden geçirilmesi, üniversitelerin destek olması, okullarda uzman ya da birim olması gerektiği yönündedir.

Dördüncü Bölüm

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın sorunu, yöntemi ve bulguları özetlenmiş, elde edilen bulgular ışığında ulaşılan sonuç ve yargı belirtilerek ilköğretim okulları için okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinliklerinin geliştirilmesine dönük önerilere yer verilmiştir.

4.1. Sonuç

Okul-temelli hizmetiçi eğitim, okulların kendi çalışanları için okul düzeyinde gerçekleştirdikleri hizmetiçi eğitim programlarından ya da etkinliklerinden oluşur. Okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinlikleri öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin sağlanmasında büyük önem taşımaktadır.

Türkiye’de 1990’lı yıllardan itibaren eğitim sisteminde önemli değişiklikler olmuştur. Yapılan değişiklikler hizmetiçi eğitim anlayışına da yansımıştır. Milli Eğitim Bakanlığının 1993/2 sayılı genelgesiyle öğretmenlerin hizmetiçi eğitiminin yerelleştirilmesi konusunda önemli bir adım atılmıştır. Buna göre, il düzeyinde öğretmenlere dönük hizmetiçi eğitim etkinliklerinin düzenlenmesine olanak sağlanmıştır. Bunun yanı sıra, 2002/18 sayılı genelgeyle okulların zümre öğretmenler kurullarına hizmetiçi eğitim etkinlikleri planlama ve uygulama görevi verilmiştir.

Bu araştırma ile ilköğretim okullarında öğretmenlere yönelik okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinliklerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma evrenini Eskişehir il merkezindeki tüm ilköğretim okulları oluşturmuştur. Bu çalışma evreninden 42 ilköğretim okulu örneklem olarak seçilmiştir. Tarama niteliğinde bir model kullanılarak gerçekleştirilen bu araştırmanın verileri, bir görüşme formu aracılığıyla okul yöneticilerinden toplanmıştır. Araştırmada toplanan verilerin çözümlenmesinde istatistiksel teknik olarak sayı ve yüzde

dağılımından yararlanılmış, çözümlenmeler SPSS 11.0 (Statistical Package for the Social Sciences) bilgisayar paket programı ile yapılmıştır.

Araştırma sonunda şu sonuçlar elde edilmiştir:

- İlköğretim okullarında hizmetiçi eğitim etkinliği olarak daha çok kurs ve seminerlerle, çalışma gruplarının oluşturulması, öğretmen liderliği ve eğitsel konularda özel toplantılara yer verilmektedir. Hizmetiçi eğitim etkinlikleri çoğunlukla 10 saatin altında ve daha çok yılda 1-2 kez düzenlenmektedir. Öğretmenlere yönelik kurs, seminer ve konferans gibi hizmetiçi eğitim etkinlikleri en çok öğretim yılı başında ve sonunda, bir de çalışma saatleri dışında düzenlenmektedir.
- İlköğretim okullarının gereksinim belirleme çalışmaları -tam olarak düzenli olmasa da- yapılmaktadır. Ancak, yapılan gereksinim belirleme çalışmalarının yüzeysel yapıldığı ortaya çıkmıştır. Gereksinim belirlenmesinde en çok kullanılan teknikler öğretmenlerle görüşme yapma, öğretmen kurul toplantı tutanaklarını inceleme ve öğretmenlere anket uygulamadır.
- İlköğretim okullarının ancak yarısından biraz çoğunda hizmetiçi eğitim planları hazırlanmaktadır. Hazırlanan hizmetiçi eğitim planları genellikle yıllık olarak hazırlanmakta ve bu planlarda çoğunlukla hizmetiçi eğitim etkinliğinin konusuna, yerine ve zamanına yer verilmektedir. Ayrıca, okul-temelli hizmetiçi eğitim ile ilgili kararların alınmasında ve hizmetiçi eğitim planlarının hazırlanmasında çoğunlukla yöneticiler görev almaktadır.
- İlköğretim okullarında hizmetiçi eğitim programları çoğu zaman yazılı olarak hazırlanmaktadır. Bunun yanı sıra, ilköğretim okullarının yaklaşık tümünde yazılı olarak hazırlanan hizmetiçi eğitim programlarında programın konusu ile programın zamanı ve süresine yer verilirken, büyük bir bölümünde de katılımcıların ve öğretim elemanının kim olduğu, amaçların neler olduğu belirtilmektedir.

- İlköğretim okullarında öğretmenlere yönelik hizmetiçi eğitim etkinliklerini tümüyle okul yöneticileri yürütmektedir.
- İlköğretim okullarının çoğunda öğretmenlerin hizmetiçi eğitim etkinliklerine katılma durumu ile ilgili kayıt tutulmamaktadır.
- İlköğretim okullarında öğretmenlere yönelik hizmetiçi eğitim etkinliklerinde en çok üniversite öğretim elemanları ile milli eğitim müdürlüğü yöneticilerinden destek alınmaktadır.
- İlköğretim okullarında düzenlenen hizmetiçi eğitim programlarına katılacak öğretmenlerin seçiminde en çok “okul yönetimince gerekli görülme” ve “katılmaya istekli olma” yöntemleri kullanılmaktadır.
- İlköğretim okullarının çoğunda hizmetiçi eğitim etkinliklerinde eğitim araçlarından yararlanıldığı ortaya çıkmıştır.
- İlköğretim okullarının büyük bir bölümünde hizmetiçi eğitim etkinliklerine katılan öğretmenlerin başarılarının değerlendirilmediği ortaya çıkmıştır. Uygulanan hizmetiçi eğitim programlarının sonunda öğretmenlere katılım belgesi ya da başarı belgesi verilmemektedir. Bunların yanı sıra, ilköğretim okullarının yaklaşık yarısında programları geliştirmeye dönük çalışma hiçbir zaman yapılmazken, yaklaşık yarısında da çoğu zaman yapılmaktadır. Ayrıca, ilköğretim okullarının büyük bir bölümünde değerlendirme amacıyla okul-temelli hizmetiçi eğitim programlarıyla ilgili olarak öğretmenlerin görüşleri alınmaktadır.
- İlköğretim okullarının yaklaşık yarısında okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinliklerinin gerçekleştirilmesinde karşılaşılan sorunların başında, öğretmenlerin bu tür etkinliklere ilgi göstermemesi ve hizmetiçi eğitim programlarının uygulanmasında uygun zaman bulma güçlüğüne olduğu ortaya çıkmıştır.
- Okul-temelli hizmetiçi eğitimin geliştirilmesine dönük olarak ilköğretim okulu yöneticilerinin belirttikleri görüş ve öneriler, öncelikle eğitimleri uzman kişilerin

vermesi, okul yöneticilerinin hizmetiçi eğitim konusunda eğitimden geçirilmesi, üniversitelerin destek olması, okullarda uzman ya da birim olması gerektiği yönündedir.

Sonuç olarak, ilköğretim okullarında okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinlikleri tür, sıklık ve süre bakımından düşük düzeyde, yoğunluk ve zaman bakımından ise çok kısıtlı olarak gerçekleştiriliyor, bunun yanı sıra eğitim gereksinimlerini belirleme, eğitimi planlama, program hazırlama, eğitimi yürütme ve eğitimi değerlendirmeye yönelik çalışmaların yüzeysel olarak yapılıyor olması nedeniyle okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinliklerinin yeterli düzeyde yapılmadığı yargısına ulaşılmıştır.

4.2. Öneriler

Araştırmada elde edilen bulgulara dayanarak şu öneriler geliştirilmiştir:

- İlköğretim okullarında öğretmenlerin hizmetiçi eğitim gereksinimlerini karşılayabilmek amacıyla kurs, seminer ve konferansların ötesinde danışmanlık hizmetleri, akran değerlendirmesi, eylem araştırması, öğretmen adaylarının yetiştirilmesi ve proje ekiplerinde çalışma gibi değişik türde okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinliklerine de yer verilmelidir.
- İlköğretim okullarında öğretmenlerin eğitim işlerinde daha etkili ve verimli olabilmeleri için onlar için düzenlenen hizmetiçi eğitim etkinliklerinin yoğunluğu artırılmalı, sürekliliği sağlanmalı ve yapılma zamanı öğretim yılı başı ve sonu ile sınırlı tutulmayıp tüm yıla yayılmalıdır.
- İlköğretim okullarında eğitim gereksinimlerini belirleme çalışmaları daha ayrıntılı ve bilimsel yollar izlenerek yapılmalıdır. Böylece okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinliklerinden beklenen yarar daha çok sağlanabilecektir.
- Hizmetiçi eğitim planı, uzun bir zaman dilimindeki hizmetiçi eğitim etkinliklerini kapsayan bir tasarı olduğundan, ayrıntılı olarak hazırlanmalı ve planda mutlaka

hizmetiçi eğitim etkinliğinin türü, süresi ve katılacak öğretmen sayısı gibi bilgilere de yer verilmelidir.

- Öğretmenlerin katıldıkları hizmetiçi eğitim etkinlikleriyle ilgili bilgilerin kaydı tutulmalıdır. Bu kayıt öğretmenlerin mesleki gelişimleri konusunda hem kendilerinin hem de çalıştıkları kurumun bilgilenmesi ve onlara yönelik ileriki hizmetiçi eğitim etkinliklerinin belirlenmesi açısından önemlidir.
- Okul-temelli hizmetiçi eğitim programlarının uygulanması sonunda öğretmenlerin başarıları değerlendirilmeli ve öğretmenlere başarı ya da katılım belgesi verilmelidir. Bu, onların hizmetiçi eğitim etkinliklerine karşı güdülenmeleri ve bu tür etkinliklere daha olumlu bakmalarında önemli bir etki oluşturabilir.
- İlköğretim okullarında okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinliklerinin zenginleştirilerek gerektiği biçimde ve yaygın olarak yapılabilmesi için okul yöneticileri ile öğretmenlere Milli Eğitim Bakanlığı Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığınca bu konuda bilgilendirici ve bilinçlendirici çalışmalar yapılmalıdır. Ayrıca, üniversiteler, milli eğitim müdürlükleri ve okullar varolan işbirliklerini daha da geliştirerek çoğaltmalıdırlar.
- Türkiye ölçüsünde daha geniş ölçekli sonuçlara ulaşmak için öteki illerde de ilköğretim okullarında okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinliklerinin değerlendirilmesine yönelik araştırmalar yapılmalı, bu araştırmaların sonuçları birleştirilerek genel bir değerlendirme yapılmalıdır.
- Okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinlikleri ile öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin sürekli ve sistemli olarak sağlanması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda okul-temelli hizmetiçi eğitime dönük bir model geliştirmeyi amaçlayan araştırmalar yapılmalıdır.

EKLER

EK 1

“İlköğretim Okullarında Öğretmenlere Yönelik Okul-Temelli Hizmetiçi Eğitim Etkinliklerinin Değerlendirmesi” Araştırması

GÖRÜŞME FORMU

Okul :.....
 Kaynak Kişi :.....
 Tarih ve Saat :.....
 Görüşmeci : Mürşide Demirkol

GİRİŞ

Merhaba, benim adım Mürşide Demirkol. İlköğretim okullarında öğretmenlere yönelik okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinliklerini değerlendirmek amacıyla bir araştırma yapıyorum. Sizinle okulunuzda uygulanan hizmetiçi eğitim etkinlikleri ile ilgili olarak görüşmek ve bilgi almak istiyorum. Yönetici olarak sizinle görüşmek istiyorum, çünkü sizleri okulunuzda okul temelli hizmetiçi eğitimden en başta sorumlu birey olarak düşünüyorum. Bu araştırmada ortaya çıkacak sonuçların, bundan sonra okullarda okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinliklerinin iyileştirilerek yaygınlaştırılarak sürdürülmesine katkıda bulunacağını ümit ediyorum. Bu nedenle, sizin bu konuda yaptığınız çalışmaları, düşüncelerinizi ve beklentilerinizi öğrenmek istiyorum.

- *Bana görüşme sürecinde söyleyeceklerinizin tümü gizlidir. Bu bilgileri araştırmacının dışında herhangi bir kimsenin görmesi mümkün değildir.*
- *Başlamadan önce, bu söylediklerimle ilgili belirtmek istediğiniz bir düşünce ya da sormak istediğiniz bir soru var mı?*
- *Bu görüşmenin yaklaşık bir saat süreceğini tahmin ediyorum. İzin verirsiniz sorulara başlamak istiyorum.*

EK 1 - devam

GÖRÜŞME SORULARI

I. Kişisel Bilgiler

1. *Cinsiyetiniz nedir?*

- Kadın Erkek

2. *Okuldaki göreviniz nedir?*

- Müdür Müdür Yardımcısı

3. *Meslekteki toplam hizmet süreniz kaç yıldır?*

.....yıl

4. *En son bitirdiğiniz eğitim programının düzeyi nedir?*

- Önlisans Lisans
- Yüksek Lisans Başka.....

II. Okulla İlgili Genel Bilgiler

5. *Okulunuzun niteliği nedir?*

- İlköğretim Okulu (Genel)
- Müfredat Laboratuvar Okulu
- Özel İlköğretim Okulu

EK 1 - devam

III. Okul Temelli Hizmetiçi Eğitim Etkinlikleri İle İlgili Bilgiler

6. *Okulunuzda öğretmenlerin hizmetiçi eğitimi gereksinmelerini belirliyor musunuz?*

- Çoğu zaman Kimi zaman Hiçbir zaman

7. *Okulunuzda öğretmenlerin hizmetiçi eğitimi gereksinmelerinin belirlenmesini hangi nitelikte yapıyorsunuz?*

- Ayrıntılı Yüzeysel

8. *Okulunuzda öğretmenlerin hizmetiçi eğitim gereksinmelerinin belirlenmesinde hangi tekniklerden yararlanıyorsunuz?*

- Öğretmenleri sınıf ortamında gözleme
 Öğretmenlerle görüşme yapma
 Öğretmenlere anket uygulama
 Zümre toplantı tutanaklarını inceleme
 Öğretmen kurul toplantıları raporlarını inceleme
 Okul gelişim yönetim ekibinin yıl sonu değerlendirme raporunu inceleme
 Müfettiş raporlarını inceleme
 Başka:.....

9. *Okulunuzda yıl boyunca öğretmenlere yönelik olarak yapılacak olan hizmetiçi eğitim etkinlikleri ile ilgili plan yapıyor musunuz?*

- Çoğu zaman Kimi zaman Hiçbir zaman

10. *Yapıyorsanız ne kadar süreli planlar yapıyorsunuz?*

- Aylık Dönemlik Yıllık

EK 1 - devam

11. *Okulunuzda öğretmenlere yönelik olarak hazırladığınız hizmetiçi eğitim planı hangi türden bilgileri içeriyor?*

- Hizmetiçi eğitim etkinliğinin türü
- Hizmetiçi eğitim etkinliğinin konusu
- Hizmetiçi eğitim etkinliğinin yeri
- Hizmetiçi eğitim etkinliğinin zamanı
- Hizmetiçi eğitim etkinliğinin süresi
- Hizmetiçi eğitim etkinliğine katılacak öğretmen sayısı
- Başka:.....

12. *Okulunuzda öğretmenlere yönelik hizmetiçi eğitimle ilgili kararların alınmasında ve hizmetiçi eğitim planının hazırlanmasında kimler görev almaktadır?*

- Okul yöneticileri
- Zümre kurulu başkanları
- Öğretmenler
- Eğitim uzmanı
- Rehber öğretmen
- Başka:.....

13. *Okulunuzda öğretmenlere yönelik hizmetiçi eğitim etkinlikleri kimin / kimlerin sorumluluğunda yürütülmektedir?*

- Okul yöneticisi
- Okul zümre başkanları
- Hizmetiçi eğitim etkinlikleri birimi
- Okul Gelişim Yönetim Ekibince oluşturulan bir çalışma grubu
- Okul yönetimince belirlenen öğretmenler
- Başka:.....

EK 1 - devam

14. Okulunuzda öğretmenlere yönelik okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinlikleri ile ilgili her bir öğretmen için kayıt tutuluyor mu?

- Çoğu zaman Kimi zaman Hiçbir zaman

15. Okulunuzda öğretmenlerin hizmetiçi eğitim etkinlikleri için hangi kaynaklardan destek alıyorsunuz?

- Okulun yönetici ve öğretmenleri
 Milli Eğitim Müdürlüğü yöneticileri
 Üniversite öğretim elemanları
 Sivil toplum kuruluşları
 Başka:.....

16. Okulunuzda bu öğretim yılı içerisinde öğretmenlere yönelik olarak okul-temelli ne tür hizmetiçi eğitim etkinliklerini hangi yoğunlukta gerçekleştirdiniz?

	Çok sık	Ara sıra	Hiç
Kurs ve seminerler	☐	☐	☐
Danışmanlık hizmetleri	☐	☐	☐
Çalışma grupları oluşturulması	☐	☐	☐
Akran değerlendirmesi	☐	☐	☐
Eylem araştırması	☐	☐	☐
Öğretmen liderliği	☐	☐	☐
Öğretmen adaylarının yetiştirilmesi	☐	☐	☐
Proje ekiplerinde çalışma	☐	☐	☐
Konferanslar	☐	☐	☐
Eğitsel konularda özel toplantılar	☐	☐	☐

EK 1 - devam

17. Okulunuzda öğretmenlere yönelik kurs, seminer, konferans gibi hizmetiçi eğitim etkinlikleri genellikle hangi zamanlarda yapılmaktadır?

- Çalışma saatleri içinde
- Çalışma saatleri dışında
- Gereksinme olduğunda
- Öğretim yılı başında
- Öğretim yılı sonunda
- Başka:.....

18. Okulunuzda öğretmenlere yönelik kurs, seminer, konferans gibi hizmetiçi eğitim etkinliklerini ortalama hangi yoğunlukta düzenliyorsunuz?

- Haftada 1-2 kez
- Ayda 1-2 kez
- Yılda 1-2 kez
- Başka.....

19. Okulunuzda öğretmenlere yönelik kurs, seminer ve konferans gibi hizmetiçi eğitim etkinliklerini ortalama ne kadar süreli düzenliyorsunuz?

.....saat.

20. Okulunuzda bir hizmetiçi eğitim programını uygulamaya koymadan önce programı yazılı bir belge olarak hazırlıyor musunuz?

- Çoğu zaman Kimi zaman Hiçbir zaman

EK 1 - devam

21. Yazılı olarak hazırladığınız hizmetiçi eğitim programında ne tür bilgilere yer veriyorsunuz?

	Çoğu zaman	Kimi zaman	Hiçbir zaman
• Eğitim gereksinmesi	☐	☐	☐
• Programın konusu	☐	☐	☐
• Programın zamanı ve süresi	☐	☐	☐
• Katılımcılar	☐	☐	☐
• Öğretim elemanı	☐	☐	☐
• Amaçlar	☐	☐	☐
• İçerik (konular)	☐	☐	☐
• Öğretim durumları	☐	☐	☐
• Değerlendirme bilgileri	☐	☐	☐

22. Okulunuzda düzenlenen hizmetiçi eğitim programlarına katılacak öğretmenlerin seçimini nasıl yapıyorsunuz?

- İstekli olan öğretmenler alınmaktadır.
- Okul yönetimince gerekli görülenler çağrılmaktadır.
- Zümre başkanlarınca belirlenmektedir.
- Okul gelişim ve yönetim ekibince seçilmektedir.
- Başka:.....

23. Okulunuzda hizmetiçi öğretim etkinliklerinde araçlardan yararlanıyor musunuz?

- Çoğu zaman
- Kimi zaman
- Hiçbir zaman

24. Okulunuzda hizmetiçi eğitim programlarının uygulanması sonunda öğretmenlerin başarılarını değerlendiriyor musunuz?

- Çoğu zaman
- Kimi zaman
- Hiçbir zaman

EK 1 - devam

25. Uyguladığınız hizmetiçi eğitim programına katılan öğretmenlere katılım belgesi ya da başarı belgesi veriyor musunuz?

- Çoğu zaman Kimi zaman Hiçbir zaman

26. Okulunuzda hizmetiçi eğitim programları uygulandıktan sonra programları geliştirmeye dönük çalışma yapıyor musunuz?

- Çoğu zaman Kimi zaman Hiçbir zaman

27. Öğretmenlerin, hizmetiçi eğitim programlarla ilgili görüşlerini alıyor musunuz?

- Çoğu zaman Kimi zaman Hiçbir zaman

IV. Karşılaşılan Sorunlar

28. Okulunuzda öğretmenlerinize yönelik olarak düzenlediğiniz hizmetiçi eğitim etkinlikleri ile ilgili belirgin olarak görülen sorunlar nelerdir?

- Öğretmenler bu tür etkinliklere ilgi göstermiyor.
- Öğretmenler hizmetiçi eğitimin yararına inanmıyor.
- Okulda hizmetiçi eğitim etkinlikleri için uygun ortamlar yok.
- Hizmetiçi eğitim etkinliklerinde kullanılacak araçlar sayı ve nitelik olarak yetersiz kalıyor.
- Hizmetiçi eğitim programlarının uygulanmasında uygun zaman bulma güçlüğü çekiliyor.
- Hizmetiçi eğitim programlarında görevlendirilecek yeterli sayıda öğretim elemanı bulunamıyor.
- Başka:.....

EK 1 - devam**V. Geliştirici Öneriler**

29. İlköğretim okullarında öğretmenlere yönelik okul-temelli hizmetiçi eğitim etkinliklerini çoğaltmak ve daha nitelikli kılmak için önerileriniz nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Bana ayırdığınız zaman için çok teşekkür ederim. Bu konuda görüşmeden sonra eklemek istediğiniz başka görüş ve önerileriniz olursa, lütfen beni 217 20 20 no' lu telefondan arayınız. İyi günler.

T.C.
ESKİŞEHİR VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

SAYI :B.08.4.MEM.4.26.00.02.000(22)
KONU: Anket çalışması

02.06.03*013830

ANADOLU ÜNİVERSİTESİNE

İLGİ : 21.05.2003 gün ve 2091 sayılı yazınız.

Eğitim Bil. Ens.

İlgi yazınız ekinde alınan Üniversiteniz öğrencisi Mürşide DEMİRKOL'a ait anket çalışması ile ilgili Valilik Makamından alınan 29.05.2003 gün ve 13533 sayılı onay ekte gönderilmiştir.

Anket uygulaması sonucundan Müdürlüğümüze bilgi verilmesini rica ederim.

Şerik AYBEKİN
Vali a.
Vali Yardımcısı

EKLER :
EK-1 onay

Anadolu Üniversitesi Rektörlüğü	
Evrak. Kayıt Servisi	
K. TARİHİ	09 Haziran 2003
K. NOSU	3925

+ Eğitim Bil. Ens
- Genel Seky
U

EK 3

ÖRNEKLEME GİREN İLKÖĞRETİM OKULLARININ EĞİTİM
BÖLGELERİNE GÖRE DAĞILIMI

Eğitim Bölgesi	Okul Adı
Akarbaşı Eğitim Bölgesi	Fatih Sultan Mehmet İlköğretim Okulu
	Melahat Ünügür İlköğretim Okulu
Ertuğrulgazi Eğitim Bölgesi	Osmangazi İlköğretim Okulu
	Dr. Mustafa Çamkoru İlköğretim Okulu
	Edeball İlköğretim Okulu
	Reşat Benli İlköğretim Okulu
	Mualla Zeyrek İlköğretim Okulu
	Dumlupınar İlköğretim Okulu
	Ertuğrulgazi İlköğretim Okulu
Tepebaşı Eğitim Bölgesi	Özel Çağdaş İlköğretim Okulu
	İstiklal İlköğretim Okulu
	Kutipoğlu İlköğretim Okulu
	Mustafa Kemal İlköğretim Okulu
	Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu
	Barbaros İlköğretim Okulu
Gökmeşdan Eğitim Bölgesi	İsmet Paşa İlköğretim Okulu
	Yunus Emre İlköğretim Okulu
	Özel Çağfen İlköğretim Okulu
	Murat Atılğan İlköğretim Okulu
	İbrahim Karaoğlanoğlu İlköğretim Okulu
	Sami Sipahi İlköğretim Okulu

EK 3 –devam

Eğitim Bölgesi	Okul Adı
Odunpazarı Eğitim Bölgesi	Mehmet Ali Yasin İlköğretim Okulu
	Huzur İlköğretim Okulu
	Org. Halil Sözer İlköğretim Okulu
	MAT-FKB Özel Gelişim İlköğretim Okulu
	Malhatun İlköğretim Okulu
	İsmet İnönü İlköğretim Okulu
	İlhan Ünüğür İlköğretim Okulu
Yenikent Eğitim Bölgesi	23 Nisan İlköğretim Okulu
	Vali Münir Raif İlköğretim Okulu
	Kılıçarslan İlköğretim Okulu
	Battalgazi İlköğretim Okulu
	Halil Yasin İlköğretim Okulu
	Cengiz Topel İlköğretim Okulu
Bahçelievler Eğitim Bölgesi	Cumhuriyet İlköğretim Okulu
	Tunalı İlköğretim Okulu
	İki Eylül İlköğretim Okulu
	Mehmetçik İlköğretim Okulu
	Ülkü İlköğretim Okulu
	Ziya Gökalp İlköğretim Okulu

KAYNAKÇA

- “Aday Memurların Yetiştirilmesine Dair Genel Yönetmelik”, **Resmi Gazete**.
18090, 27 Haziran 1983.
- Alicıgüzel, İzzettin. **Çağdaş Okulda Eğitim ve Öğretim**. 2. Baskı. İstanbul:
Sistem Yayıncılık, 1999.
- “Arboleda, J., C. Chiappe, ve V, Colbert. The New School program: More and
Better Primary Education for Children in Rural Areas in Colombia, In H.
Levin ve M.Lockhead, eds., **Effective Schools in Developing Countries**.
Washington, DC: World Bank, 1991”. Timothy J Bergen, “School-Based In-
Service Education of Teachers in Developing Versus Industrialized
Countries”, URL: www.lhup.edu/library Erişim Tarihi: 03/02/ 2002’ deki
alıntı.
- Aytaç, Tufan. “Hizmetiçi Eğitim Kavramı ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar”,
Milli Eğitim. 147 : 66-69, 2000.
- Bağcı, Necati ve Selma Şimşek. “Milli Eğitim Personeline Yönelik Hizmetiçi
Eğitim Faaliyetlerine Genel Bir Bakış”, **Milli Eğitim**. 146: 9-11, 2000.
- Balcı, Ali. **Sosyal Bilimlerde Araştırma**. Geliştirilmiş 3. Baskı. Ankara: Pegem
Yayıncılık, 2001.
- Bedük, Ahmet Ergün. “Okullarda Hizmetiçi Eğitim Planlaması Yapabilmeli ve
Uygulanmalıdır”, **Milli Eğitim**.133: 7-8, 1997.
- Bergen, Timothy J. “School-Based In-Service Education of Teachers in
Developing Versus Industrialized Countries”, URL: www.lhup.edu/library.
Erişim Tarihi: 03/02/ 2002.

Budak, Yusuf. "Eğitimde Toplam Kalite Yönetimi Açısından Öğretmenlere Yönelik Hizmetiçi Eğitim İhtiyaçları ve Programlarına Bir Yaklaşım", **Milli Eğitim**. 140: 35-38, 1998.

Canman, Doğan. **Çağdaş Personel Yönetimi**. Ankara: TODAİE Yayınları, 1995.

"Devlet Memurları Kanunu (657 SK)", **Resmi Gazete**. 12056, 23 Temmuz 1965.

EARGED. **Müfredat Laboratuvar Okulları Modeli**. 2. Baskı. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı, 1999a.

_____. **Okul Gelişim Modeli**. 2. Baskı. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı, 1999b.

Erten, Gökçe. "Yirmibirinci Yüzyılın Öğretmeni", **Çağdaş Eğitim**. 270: 21-26, 2000.

Evans, Kingsley. **School-Based Inservice Education**. Netherlands: Phaedon, 1993.

"Haris, Ben. **In-Service Education for Staff Development**. Boston: Allyn and Bacon Inc, 1989". Yavuz Erişen, "Öğretmenlere Yönelik Hizmetiçi Eğitim Programlarını Geliştirmede Eğitim İhtiyacı Belirleme Süreci", **Milli Eğitim**. 140: 39-43, 1998' deki alıntı.

"IBE (International Bureau of Education), **National Reports: The Development of Education**. Geneva: IBE, 1998". Timothy J Bergen, "School-Based In-Service Education of Teachers in Developing Versus Industrialized Countries", URL: www.lhup.edu/library Erişim Tarihi: 03/02/ 2002' deki alıntı.

“IBE, **National Reports: Enhancing the Role of Teachers in a Changing World, 1999b**”. Timothy J. Bergen, “School-Based In-Service Education of Teachers in Developing Versus Industrialized Countries”, URL: www.lhup..edu/library Erişim Tarihi: 03/02/ 2002’ deki alıntı.

Kaptan, Saim. **Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri**. Ankara: 1995.

Karasar, Niyazi. **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. 6. Baskı. Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd., 1994.

_____. **Araştırmalarda Rapor Hazırlama**. 7. Basım. Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd., 1994.

Lakerveld, Jaap Van ve Peter Netwig. “School-Based Inservice Education”, **Educational Leadership International**. 53: 68-71: 1996.

“Leonardos, A.C. CIEP: A Democratic School Model for Educating Economically Disadvantaged Students in Brazil. In H. Levin ve M.Lockhead, eds., **Effective Schools in Developing Countries**. Washington, D.C: World Bank, 1991”. Timothy J Bergen, “School-Based In-Service Education of Teachers in Developing Versus Industrialized Countries”, URL: www.lhup..edu/library Erişim Tarihi: 03/02/ 2002’deki alıntı.

MEGSB (Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı). **Hizmetiçi Eğitim (Kuruluş, Gelişme, Faaliyetler)**. Ankara: MEGSB Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı, 1988.

MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). “Devlet Memurları Yabancı Diller Eğitim Merkezi Yönetmeliği”. URL: www.meb.gov.tr. Erişim Tarihi: 07/12/2003a.

_____. “2002 Yılı Başında Milli Eğitim”. URL: www.meb.gov.tr. Erişim Tarihi: 07/12/2003b.

- _____. “Zümre Öğretmenleri Kurullarının Hizmetiçi Eğitim İşlevleri” ile ilgili 14.02.2002 Gün ve 2002/18 Sayılı Genelge.
- _____. “Milli Eğitimi Geliştirme Projesi”. URL: www.meb.gov.tr. Erişim Tarihi: 15.04.2000.
- _____. “MLO Uygulamalarını Yaygınlaştırma Yönergesi”, **Tebliğler Dergisi**. 2506: 989-997, 1999a.
- _____. “Milli Eğitim Bakanlığı Toplam Kalite Yönetimi Uygulama Yönergesi”, **Tebliğler Dergisi**. 2506: 998-1000, 1999b.
- _____. **Avrupa Konseyi Ülkelerinde Öğretmen Yetiştirme Politikaları ve Modelleri**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1995.
- _____. “Milli Eğitim Bakanlığı Hizmetiçi Eğitim Yönetmeliği”, **Tebliğler Dergisi**. 57, 2417: 765-773, 1994.
- _____. “Mahalli Hizmetiçi Eğitim Planlarının Hazırlanması” ile ilgili 6.1.1993 Gün ve 1993/2 Sayılı Genelge.
- “Milli Eğitim Temel Kanunu (1739 SK)”, **Resmi Gazete**. 14574, 24 Haziran 1973.
- Özdamar, Kazım. **SPSS ile Biyostatistik**. 3. Baskı. Eskişehir: Kaan Kitabevi, 1999.
- Özdemir, Servet. “Her Organizasyon Hizmetiçi Eğitim Yapmak Zorundadır”, **Milli Eğitim**.133:17-19, 1997.
- Özer, Bekir. “In-Service Training of Theachers in Turkey: Chief Events and Attitudes of Teachers”, Avrupa Öğretmen Eğitimi Derneğinin (ATFE) 27. Yıllık Kongresinde sunulan bildiri. Varşova, Polonya: 26 Ağustos 2002a. (Çöğaltma)

- _____. “Ortaöğretim Öğretmenlerinin Mesleki Gelişime Yaklaşımı”,
Yayımlanmamış Araştırma Raporu. Eskişehir: 2002b.
- Özgüven, İbrahim Ethem. “Bilgi Çağında Eğitim Ne Olacak?”, Çukurova
Üniversitesi Eğitim Fakültesinin 18. Kuruluş Yılı’ nda yapılan konuşma.
Adana: 2 Nisan 2000. (Çoğaltma)
- Özonay, İnci Zeynep. “Öğretmenlerin Adaylık Eğitimi programının
Değerlendirmesi”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir.
Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2002.
- Özyürek, Leyla. **Öğretmenlere Yönelik Hizmetiçi Eğitim Programlarının
Etkinliği**. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 1981.
- Saban, Ahmet.” Öğretmenlerin Okul-Merkezli Hizmetiçi Eğitim Modellerine
İhtiyacı Vardır”, **VII. Eğitim Bilimleri Kongresi**. Cilt II. Konya: Selçuk
Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 1998, ss. 631-636.
- Sabar, Naama ve Ayelet Hashahar. “School-focused In-service Training: the key
to restructuring schools”, **Journal of Inservice Education**. 25: 203-222,
1999.
- “Stevenson, H. Ve Stigler, J. **The Learning Gap**. NY: Subbit Books, 1992”.
Timothy J. Bergen, “School-Based In-Service Education of Teachers in
Developing Versus Industrialized Countries”, URL: www.lhup.edu/library
Erişim Tarihi: 03/02/ 2002’ deki alıntı.
- Şahin, Mehmet. “ Milli Eğitim Bakanlığı Hizmetiçi Eğitim Faaliyetlerinin
Geliştirilmesine Yönelik Öneriler,” **Kuram ve Uygulamada Eğitim
Yönetimi**. 18: 221-227, 1999.
- Tanyel, Asiye. “İlköğretim Okullarında Görevli Sınıf Öğretmenlerinin Hizmetiçi
Eğitim İhtiyacı”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yıldız
Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1999.

Taymaz, Haydar. **Hizmetçi Eğitim**. 3.Baskı. Ankara: TAKAV, 1997.

Türk, Ercan. **Türk Eğitim Sistemi**. Ankara: Nobel Yayın, 1999.